

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
Penningmeester :
CL. TREFOIS, Steenhouwerstr., 36,
Ledeberg-Gent Postcheckr. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
Prof. Dr. P. DE KEYSER,
Egmontstraat, 14, Gent
Clemens TREFOIS, J. BOES.

KERKPATRONEN EN BEDEVAARTPLAATSEN IN VLAANDEREN

door Adv. Jos. VERMEULEN

Dit is het vervolg op mijne bijdrage onder zelfden titel met als onderschrift « Aanvullingen en verbeteringen », verschenen in Oostvlaamsche Zanten, 12e jaargang 1937, bladzijden 111-117; bijdrage die zelf, zoals haren ondertitel te kennen gaf, verwees naar een eerste artikel van de hand van den Heer A. Van Dyck, verschenen in denzelfden jaargang bl. 47-59, van hetzelfde tijdschrift.

Hier bied ik, alfabetisch geordend, wat ik aan gegevens over dit onderwerp sinds mijne eerste bijdrage, twee jaar geleden, kon bijeenlezen. Dat de weide ver van afgegraasd is, daar ben ik volledig van overtuigd.

Zoals men merken kan bestrijkt ons dokumentatiegebied de vier-Vlaanders, Oost- en West-Vlaanderen, Zeeuwsch- en Fransch-Vlaanderen.

Ik wil ook even doen opmerken dat om de lijst der parochie's na te gaan, het niet de « Almanach Royal » is die men best doet te raadplegen, maar wel de « Almanak der Geestelijkheid van het Bisdom Gent », en zijn weerga, de « Almanak voor het Bisdom Brugge ».

Veel moet stellig ook nog te vinden zijn in : SPEELMAN. Histoire du culte de Marie en Belgique. Y compris l'ancien territoire de Lille, de Douai, de Cambrai. Doornik, 1859, in 8°. Voor iederen dag van het jaar worden daarin de bedevaart- en devotieplaatsen opgegeven. Ik heb het niet kunnen raadplegen.

Interessante gegevens vindt men ook in **Gab Celis**: De O. L. Vrouw Kapellekens te Gent. 1924. 32 bldz.

De lijst is onderverdeeld, min of meer op de leest van het eerste artikel van den Heer Van Dyck, in gegevens :

- 1° Over de Heiligen,
- 2° Over de Moeder Gods,
- 3° Over den Zaligmaker, en
- 4° Over de H. Drievuldigheid.

I. DE HEILIGEN.

Aarnout (Arnoldus). — Aanroepen te OUDENBURG tegen kanker, oogkwalen, besmettende koorts (griep) en verouderde ziekten. Jaarlijks groote processie op 16 Augustus. Een plaatselijk folkloristisch rijmpje er over luidt:

Maak ons fier in deze stede
Op den schat van uw gebeent,
Breng in heel ons Vlaanderen vrede
Die ons weer rond u vereënt.

A. B.

Agatha. — Te LANDSKOUTER, was de oorspronkelijke kerkpatroon Sint Blasius. De volksdevotie tot Sint Agatha heeft hem feitelijk verdrongen.

Aldegondis. — 1° ZWEVEZELE : De Heilige wordt er feitelijk tweemaal plechtig gevierd : een eerste maal in 't jaar, van 30 Januari tot 6 Februari. Een tweede maal met «Aldegondis Zomerfeest» (grootte toeloop) van den 1en Zondag van Juni tot den Maandag na den 2n Zondag.

2° De parochiekerk van LEMBERGE diende in artikel Van Dyck gespacieerd gedrukt. Er is een bedevaart, de «eeuwenoude beganenis» volgens de huidige plakbrieven, en beginnende op 28 Januari. De Heilige wordt er aanroepen «tegen de kanker en allerhande ziekten».

3° Zie voor de bedevaart te DEURLE-aan-Leie, de opschriften van de statie's rond de kerk, in mijn artikel: «Langs het Cyriel Buyssepad», verschenen in «Deinze en het land van Leie en Schelde», uitgave van den Oudheidkundigen kring van Deinze, 1939, bl. 116.

Aloysius van Gonzaga. — Aanroepen te SINT MAARTENS-LATEM «tegen peryculeuze ziekten, seskes en quaede oogen» (naar een oud printje, aangehaald bij de Potter en Broeckaert : Geschiedenis der gemeenten Oost-Vlaanderen).

Amalberga. — Bedevaart te TEMSCHE, zoals opgegeven; op Sinksendag is het de groote dag, dan wordt de vermaarde «Wegom» gehouden, het is te zeggen de bedevaart rond de gemeente, met de relikwiekas der H. Amalberga. Omtrent drie uur 's namiddags komen de bedevaarders, al zingend een zeer eigenaardig oud bedevaartlieden, toe op het kasteel te Temsche. De geestelijkheid, in groot ornaat, komt solemneel in processiestoet met harmonie aan het hoofd, lampiondragers en confreriëen, de bedevaarders afhalen. Dan komt er veel volk kijken «om de kas te zien inhalen» zoals de plaatselijke zegswijze luidt. (Zie : «Het Volk», Gent. 4 Juni 1938).

Amandus. — 1° ROESLARE, diende gespacieerd. De Heilige wordt er gediend tegen jicht, verlamming en rheumatisme.

2° ZEVEREN werd door den Heer Van Dyck als parochiekerk met bedevaart opgegeven, wat ze ook is. Er staat echter ook nog (volgens de Potter en Broeckaert : Gesch. Gem. O. VI., bl. 18) een apart kapelleken toegewijd aan St Amandus, met volgend opschrift :

Die kwelling lijdt door koorts
En wenscht te zijn ontslagen,
Kan hier met zijn offerand
Amandus' voorspraak vragen.

B.V.O., H.A.

1858.

3° SMEERHEBBE, dient bijgevoegd als parochie.

4° Wat het patroonschap van WAREGEM betreft, zie verder onder Blasius.

Amandus en Sint Anna. — OOTEGEM-parochie, dubbel patroonschap.

Amandus en Lucia. — MARKEGEM, dubbel patroonschap.

Anastatus. — Vereerd bij de P. P. Carmelieten, te BRUGGE.

Andries. — GENT. (Zie O. L. Vrouw en Andreas).

Anna. — 1° BOTTELARE. De gewone ommegang is langs de statie's rond de kerk. De jaarlijksche «groote ommegang» met

de Sinksendagen gaat langs de veldkapellekens door het land. De devotie werd er ingebracht door de P. P. Discalsen die er vroeger een klooster hadden. Sint Anna wordt terzelfde plaatse ook nog vereerd in een aparte kapel op de dorpplaats, niet ver van de kerk. Sommigen beweren dat het echte wonderbeeld in deze kapel staat.

2° Aanroepen te BRUGGE in de volkrijke buurt der Carmerstraat, het beeldje staat er bekend onder den naam van «Sint Annaatje van 't Putje (Afbeelding in «De Standaard», dagblad, van 1 Juli 1939).

3° De parochie te Wetteren, is eigenlijk WETTEREN-EED.

4° Te LANDEGEM. — Sint Annakapel, in Kerkstrateinde en gebouwd in 1867.

5° Te GENT; vroeger een Sint Annakapel op Akkergem met bedevaart.

6° Sint Anna is, samen met Sint Amandus, patronesse van OOTEGEM.

Anscarius. — Nieuwe parochiekerk te OOSTERZELE, op het gehucht «Den Anker».

Antonius-abt. — 1° Parochiekerken te GENT (Meulestede), en te ROLLEGEM dienen bijgevoegd.

2° Te GENT : (vroeger) kapel in het Vleeschhuis.

3° Gediend te PETEGEM-BIJ-DEINZE «voor de zwijns, voor 't vlas of voor de kinders». Zie «Deinze en het land van Leie en Schelde» bl. 46, artikel van G. Baert. Zie ook verder : Maarten en Antonius.

4° MOERBEKE-WAAS. Zie hierover : Levensschets van den Heiligen Antonius Abt. 1903. Averbode. — Er zijn hier twee plechtige begankenissen per jaar. Ééne op 17 Januari, en ééne op den vierden Zondag van Augustus, den dag der plaatselijke kermis.

Antonius a Padua. — 1° Parochiekerken te GENT (Heirnisse) en te MEULEBEKE (een nieuwe parochie, grondgebied Ardoorie), bij te voegen.

2° Vereerd in kapel te OOSTERZELE, en te MOERBEKE-WAAS, op wijk Terwest. Deze laatste kapel dit jaar verplaatst.

3° GENT : De vroegere schipperskapel bij de Ketelpoort, in de laatste periode van haar bestaan. Zie verder O. L. Vrouw en Andreas.

Apollonia. — 1° Op bijzondere wijze tegen tandpijn nog aanroepen te MELDERT-BIJ-AALST, te SLIJPEKAPELLE-BIJ-MOORSLEDE, te ROESLARE, te PAMEL (Ledeberg), LOUISE-MARIE-BIJ-RONSE, te MUNTE (bedevaart) en in Sint Jans Hospitaal te BRUGGE.

2° SINT MAARTENS-LATEM: Bedevaart vroeger in September «tegen tandpijn, scorbut, mondhafte en alle andere quaelen desmonds» volgens plakbrief 1786-1841. Zie H. Van den Abeele : Geschiedenis Sint Maartens-Laathem. Bl. 96.

Aubertus. — GENT. Patroonheilige van de kapel die vroeger stond op de plaats waar nu de zoogenaamde boetkapel van Poortakker staat, in de Houtlei. Kapel die trouwens, ook dezelfde Heilige nog tot patroon heeft. Oudere Gentenaars zullen nu nog zeggen dat ze «naar Sint Aubert gaan» als ze de kapel van Poortakker bedoelen. Zie onder H. Sakrament.

Aya. — GENT. Aanroepen als «toevlucht in droeve processen» te Gent in de kerk van 't Klein Begijnhof, Violettenstraat. Zijaltaar haar toegewijd, met groot paneel van schilder mij onbekend; en drie schilderijen op de altaartombe, van Frans Aelman, 1910, de Heilige Ayageschiedenis voorstellend.

Bavo en Machutus. — Dubbelnamig patroonschap der parochiekerk HOUTAVE, niet Bavo alleen.

Bartel. — MOESKROEN. De Zondag volgend op 24 Augustus gaat de processie uit met Sint Bartels relikwie, en dit sinds 1540. De Heilige relikwie wordt vergezeld van boogschutters, Antoon de la Barre en de Kapelaans, allen in folkloristische klederdracht. (Zie «Het Volk» Gent. 3 Augustus 1938).

Verder dienen de parochiekerken van KORTEMARK en GEERAARDSBERGEN in de oorspronkelijke lijst Van Dyck echter te worden gespacieerd. In Kortemark wordt Bartholomeus gediend tegen «den distel», en te Geeraardsbergen gaat de Zondag na Bartholomeusdag de «leutige ommegang» uit, met den fiertel van Sint Bartel. Ook de reuzen gaan er in mee, vandaar de benaming van den ommegang.

Te SINT JAN-BIJ-IEPER wordt hij gediend tegen velziekten en «distel».

Hij is patroon van de kerk te VINKT. Niet enkel bedevaart aldaar.

Barbara. — GENT (Savaanstraat). Patrones van de kerk van 't College der P. P. Jezuiten.

Basélis. — Zie verder onder: O. L. Vrouw en Basélis.

Benedictus. — Aanroepen te MEENEN in de kapel der Benedictinessen, waar hij gediend wordt tegen graveel, steenen en andere inwendige ziekten.

Berlindis. — 1° Kerk haar toegewijd (stellig vroeger, nu is het parochie Sint Pieter), en niet alleen bedevaart, te MEERBEKE-BIJ-NINOVE.

2° Niet eenvoudig bedevaart, maar medepatrones te GROO-TENBERGE.

Bertinus. — Parochie te BULSKAMP-MOEREN.

Blasius. — 1° Vereerd te DAKNAM, DENDERMONDE en SCHELDERODE (waar zijn relikwiën berusten sinds 1730). Ook aanroepen te GENT in de huidige kapel der schippers (Dok), waar de Zondag na Sint Blasius' feestdag de gekruiste Blasiuskaarsen worden gewijd, en de aanwezigen ermede worden gezegend.

2° Is de eigenlijke oorspronkelijke kerkpatroon van LANDSKAUTER. Verdrongen door de devotie tot Sint Agatha.

Blasius en Margriete. — LANDEGEM, niet Lendegem, zoals op bl. 57 vermeld, lijst Van Dyck.

Blasius en Amandus. — Dubbelnamig patroonschap der parochie te WAREGEM, en niet Amandus alleen.

Brigitta. — Vereerd in Sint Salvators te BRUGGE. (Een groot deel van haren mantel wordt er bewaard).

Brixius. — Parochiekerk te OOIGEM.

Chrisolius. — Vereerd te KOMEN-TEN-BRIEL, feestdag 7 Februari. Bedevaart. Hij wordt er gediend tegen de koorts.

Christiana. — DIKKELVENNE. De bedevaart gaat er naar de Christianakapel, opgericht bij de mirakuleuze bron, waarboven ook haar beeld staat opgesteld. De kapel werd gebouwd in 1893 door Graaf d'Ansembourg. Zie gedenksteen in de kapel. Zij wordt aanroepen «tegen alle lichaamskwalen, en bijzonder om den kinderzegen te bekomen». (Volgens ter plaatse te verkrijgen printjes).

Zie ook onder : Heilige Drievuldigheid en Christiana, voor DENDERMONDE.

Clara Francisca. — Vereerd te KORTRIJK, feestdag 21 April.

Coleta. — Ook nog aanroepen te AALST door de toekom-

stige moeders. Te IEPEREN in de kerk van de Arme Klaren ge-
diend «tegen de groeiziekte».

Corijn. — Vereerd te HOOGLEDE, feestdag 30 Maart.

Denijs. — Aanroepen te GELUWE tegen de geelzucht.
(Standaard, 9 October 1938).

Dominicus. — Kerk (Paters Dominikanen) te KNOK-
KE-HET ZOUTE.

Donaas. — Vroeger aparte parochie te BRUGGE (op den
Burg), kerk gesloopt door de Franschen in 1799. Aan Sint Salva-
tors werd dit patroenschap sindsdien toegevoegd.

Drogo. — Vereerd te Marke (16 April).

Eligius. — Parochie te ETTELGEM. Patroenschap deelt
hij samen met Sint Jan te ANZEGEM, samen met O. L. Vrouw te
WAARMAARDE. Zie «Nalezing» hierna voor EVERGEM.

Eligius. — EINE dient gespacieerd. Overoudsche bede-
vaart (zeven eeuwen) op St Pieters en Pauwelsdag. Zegening der
ruiters, die te paard gezeten, de relikwie van Sint Elooi, in zilveren
hamer vervat, vereeren. Patroenschap der parochiekerk is : Hei-
lig Kruis en Sint Eligius. (Zie : «Het Volk», Gent, Dinsdag 4 Juli
1939).

Elisabeth. — Parochiekerk van het Groot Begijnhof, te
ST AMANDSBERG-BIJ-GENT.

Ewald of Ewout. — Vereerd te SINT BAAFS-BIJ-
BRUGGE. Er bestonden te Sint Baafs-buiten-de-muren twee bid-
plaatsen in 1260 door Emertrudis van Keulen gesticht. Eén aan
Sint Ewout-den-Ouderen, en een tweede aan Sint Ewout-den-
Jongeren gewijd. Zie over de vereering dezer twee Iersche Heili-
gen : Toerisme, 16e jaargang, 1937, bl. 946, het artikel van Maur.
Van Coppenolle «Van 'n Parochie uit het Brugsche. (Sint Baafs)».

Gabriël van de Addolorata. — In onze vori-
ge lijst, in Oostvlaamsche Zanten van Juli 1937 gepubliceerd,
gaven we op bl. 112 de Heilige Gabriël op als patroon van de kerk
der P.P. Passionisten te KRUISHOUTEM. Dat is zoo. We waren
toen echter in de meening dat het om den aartsengel Gabriël ging,
maar feitelijk gaat het om den moderne Heilige Gabriël, die van
Addolorata, of van de Moeder van Smarten; juist een eeuw gele-
den in 1838 werd hij geboren en reeds in 1920 heilig verklaard.
Hij was een Pater Passionist, gestorven aan toring. Wordt aan-
roepen tegen longontsteking, breuken, lamheid, gewrichtsziekten
en typhuskoortsen. Ook reeds aanroepen te KORTRIJK, zoowel

als te WINKEL-SINT-ELOOI in de kapel der Zusters (Feestdag 27 Februari).

Gerard. — Te OPSTAL, is Gerardus Majella.

Germanus. — Parochie te BEVEREN-BIJ-ROESELARE, en niet Beveren-bij Veurne, zooals verkeerdelijk gemeld op bl. 51, lijst Van Dyck.

Gertrudis. — Te WETTEREN, werd vroeger ook water door de bedevaarders medegenomen om gebruikt te worden als behoedsmiddel tegen ratten- en muizenplaag.

Chislenus. — Zie verder onder Sint Michiel.

Godelieve. — 1° Parochie te RUMBEKE; en te AALTERBRUG, de pas nieuwe parochiekerk.

2° Te GENT in Sint Elisabethkerk (kerk van het eenmalige Groot Begijnhof) wordt ook de noveen van de Heilige Godelieve gevierd. Achteraan in de kerk kan men dan gewijd water ter eere der Heilige drinken.

3° Aanroepen te GELUWE en te BELLEGEM.

4° Te SLEIDINGE, daar gaan de bedevaarders rond de kerk een ommevang doen van de 14 statiën die 't leven en den marteldood van deze Heilige voorstellen. In 't jaar 1870 heeft men de laatste drie statiën vervangen. Zij stelden eerst voor : Godelieve die op een bed wordt gelegd, de verheffing der relieken, de voorspraak der Heilige. Nu verbeelden zij : De Genezing van Bertolf, de bekeering van Bertolf, de verheerlijking der Heilige. (Zie : De Standaard, nr van 11 Juli 1938, bl. 4.)

Hendrik. — RUMBEKE, patroon der nieuwe hulpparochie.

Hermes. — RONSE. De Fiertel heet ook «de Zevenuur-omgang.»

Hilduardus. — Vereerd ook in de kapel van Sint Kristiana te DIKKELVENNE.

Idesbaldus Van der Gracht. — Vereerd in de Potterie te BRUGGE (op 18 Juli). Aanroepen te SINT IDESBALD-AAN-ZEE in de kapel van Sint Jozef (Gesticht O.L. Vrouw ter Zee) tegen koorts, rheumatism en flerecijn. Patroon der zeevaarders.

Jacobus de Meerdere. — Te BRUGGE, KEMZEKE, GITS, HAASDONCK, HOEKE, LICHTERVELDE is het bepaald Jac. de Meerdere die de kerkpatroon is. Te Kemzeke wordt de relikwie sind 1187 vereerd.

Jan Bosco. — 1° Te SINT NIKLAAS-WAAS. Nieuwe parochiekerk 1938.

2° Kapel te Kortrijk op SINT ANNA-BIJ-KORTRIJK. (Eerste steen gelegd op één Mei 1939.)

Jan den Dooper. — Te MEENEN, in de parochiekerk van Sint Vedastus, gediend door de moeders tegen allerhande kinderziekten. Er gaat een «Sint Jansprocessie» uit in deze parochie, den Zondag na Sint Jan's feestdag.

ANZEGEM, aanroepen tegen hoofd- en keelpijnen; te AUWEGEM, tegen vallende ziekten en stuipen. In deze laatste parochie viert de ruitersgilde «Sint Jan Baptista» haar jaarlijkschen ommevang, waarop de ruitersmaatschappijen van de naburige dorpen uitgenoodigd worden.

Te GENT, was hij de oorspronkelijke patroon van de Sint Baafskerk tot in de 16e eeuw. Er wordt nog ter eere van Sint Jan gezegend in de Sint Baafskerk tegen het overschreeuwen.

Te SINT JANS HEMELVEERDEGEM, tegen hoofdpijn, krampen en stuipen, ter «bescherming van den hagel», en voor het bewaren der schapen.

Te KACHTEM, tegen de velziekten. Er is daar ook een uiterst druk bezochte ommevang (Getrouwe Maldegem, 25 Juni 1939).

Te SINT JAN IN EREMO gaat men biddend rond de zeven statiën, en bidt men voor het beeld buiten de kerk. (Zie onder meer: De Standaard, 24 Juni 1939).

Sint Jan is de patroon der Isegemsche borstelmakers.

BACHTE-MARIA-LEERNE. Vroeger ommevang met de zware fierte, door de pijnders of arbeiders gedragen, op derden Sinksen-dag. (Zie de Potter en Broeckaert : Geschiedenis Gemeenten Oost-Vlaanderen.)

Parochiekerk te ROOBAAIS (Fr. VI.)

Jan in d'olie. — Volledig patroonschap van ZULZIKE.

Jan's Onthoofding. — 1° Is de juiste benaming der parochiekerken van EGGEWAARTSKAPELLE en OOST-WINKEL

2° Als parochiekerk bij te voegen : SCHELLEBELLE.

Jan en Elgius. — Te ANZEGEM, dubbel patroonschap, niet van Sint Jan alleen.

Joachim. — Vereerd in de parochiekerk van BOTTELARE.

J o b . — Aanroepen en bedevaart te HEULE.

J o z e f . — 1° Nieuwe parochie te ZELE-HEIVELDE. Inwijding dezer nieuwe hulpkerk op Zondag 8 Mei 1938. Parochie's te JONKERSHOEVE-BIJ-DIKSMUIDE, en te KASTEL (Dekenij Hamme), bij te voegen.

2° Kapellen : DRONGEN, kapel door de P.P. Jezuiten opgericht bij het 100-jarig jubileum van hun verblijf te Drongen. Ingewijd den 18n Maart 1938. Rustplaats van Pater Petit. (Zie mijn vorige bijdrage op bl. 117).

GENT, in de kapel der Onderstraat (huis der Visitatie). Kapel gebouwd tengevolge van een wonderbare genezing in 1839. (Zie «Het Volk», Gent 30 April, 1939.)

3° MOERBEKE-WAAS. Bedevaart op de wijk Kruisstraat. Ommegang aldaar langs de kapellekens rond de parochiekerk van het H. Hart.

4° Bizonder aanroepen te GENT in de kerk der Paters Discalzen, Burgstraat.

K a t e l i j n e . — Aanroepen te KORTRIJK in St Catherinakapel, te WAKKEN samen met Sinte Pieter. En te GENT, vroeger, in de kapel van het voormalige «Kinderen Alijnshospitaal».

K o r n e l i s . — 1° De bedevaart te DOEL grijpt plaats op Sint Sakramentsdag, tegen zenuwziekten en sterften onder 't vee.

2° NINOVE : Sinksen-omwegang. In 1938 werd het achtste eeuwfeest gevierd der overbrenging van de relieken van Sinte Kornelis naar Ninove.

3° AALTER. Over de benaming «Aalter-nuchting» geeft De Potter een anderen uitleg, dan dezen door ons op bladz. 113, 12° jaargang opgegeven. Wij hebben echter den onzen van de parochiegeestelijkheid gekregen.

4° Voor MACHELEN, zie verder onder Sint Michiel.

K r i s t o f f e l . — (eigenlijk Christóphorus) te WAREGEM gediend tegen zieke darmen.

Te SINT NIKLAAS. Na de autobedevaart op laatste Zondag van Juli, is er 's avonds een Sint Kristoffelkermis. Te EVERGEM «worden op de kiosk van de dorpplaats mooie prijzen verlot onder de leden die aan den autostoet deelnemen». Zie «Nalezing».

Aanroepen te WEST-VLETEREN in de abdij Sint Sixtus, der Paters Trappisten. cfr. Mainquet : St Christophe. Sa Vie et son Culte. Uitgegeven te Saint Christophe (Indre et Loire) 1891. Op

blz. 136 zegt aldaar de schrijver : «En Belgique encore à l'Abbaye de la Trappe de Saint Sixte, canton de Poperinghe, se trouve une autre portion de reliques de Saint Christophe; elle existait de temps immémorial dans l'abbaye de Wevelghem, ou elle était l'objet du culte et de la vénération des fidèles». Staat Wevelghem hier niet voor West-Vleteren ? Of was daar vroeger ook een abdij?

Te GENT, was vroeger de kapel der Volders toegewijd aan het Heilig Sakrament, én Kristoffel.

Te MOORSELE, patroon samen met Heilige Martinus (zie onder Sint Maarten).

K w i n t e n . — Vroeger gekende kapel te GENT, op het Sint Pietersdorp.

L a u r e n t i u s . — Het beeld van Sint Laurentius uit de Wenemaerkapel op de Veerleplaats te GENT, berust thans in de Sint Elisabethkerk te GENT. Zie : Het Klokje van Sint Elisabeth. Maandblad, 4^e Jaargang, 1939, nr 8.

L i e v e n . — GENT, de voormalige kerk van het Klooster der Paters Jezuiten in de Voldersstraat. In 1606 gebouwd, in 1800 afgebroken. 2) Bedevaart te RAMSKAPELLE in November.

L e o e n O . L . V r o u w - B e z o e k i n g . — Dubbelnamig patroonschap van MARIALOOP.

L e o n a r d o f L e e n a a r t . — Eertijds kapel der wolwevers in de Korte Dagsteeg te GENT.

M a a r t e n . — 1° Parochiekerken te GULLEGEM en ROESBRUGGE.

2° Vroeger, tot 17^e eeuw : patroonheilige der kerk van BOTTELARE. (Sint Maarten dan veranderd in Sint Anna). Zie, onder meer, nog het beeld van Sint Maarten op de kerkdeur gesneden.

3° Vroeger bestond er, op SINT MAARTENS-LATEM, behalve de parochiekerk, ook nog een Sint Maartenskapel, en wel op de wijk Zevekote; afgebroken tusschen 1602-1625. Zie Van den Abeele; o. c. bl. 94.

M a a r t e n e n K r i s t o f f e l . — Dubbelnamig kerkpatroonschap der kerk van MOORSELE.

M a c h a r i u s . — 1° LAARNE, zooals vermeld op bl. 54, 12^e jaargang. De Heilige Sakramentprocessie op 3n Sinksendag ter eere van Sint-Macharius opgevat komt slechts om 12 uur terug in de kerk, na «den grooten toer», door de velden te hebben afgelegd. De boeren leggen dan die wegen schoon en de inwoners koopen bloemen om onderweg bloemenperken, het Heilig Hert

b.v. en andere simbolische voorstellingen uitbeeldend, er mede aan te leggen.

2° Nog vereerd in zijn kapel te SCHELDEWINDEKE.

3° Kapel te AFSNEE. (Vroegertijds jaarlijks een «omwegang en pelgrimagie». Sint Martensomwegang is reeds in de eerste helft der 16e eeuw bekend. (De Potter en Broeckaert : Gesch. Gem. O. VI. bl. 53).

Sint Maarten en Sint Antoon. — PETEGEM-BIJ-DEINZE. Van oudsher begankenis op zijn feestdag (Sint Maarten) en de processie die te zijner eer uitging werd vergezeld door de burgerlijke gilden (Broeckaert en De Potter. Gesch. Gem. O. VI. bl. 53)

Machutus en Bavo. — Dubbelnamig patroonschap der parochiekerk HOUTAVE.

Maria-Magdalena. — 1° Vereerd te KORTRIJK. Potjesmarkt 22 Juli (Potje Madeleene).

2° Bij te voegen als parochie : SINT-MARIA-LIERDE. Verkeerd opgegeven door den Heer Van Dyck, als zijnde eene O.L.Vr. parochie.

Margriet. — 1° Kerk van het Begijnhof te TIELT (De Standaard, 11 Juli 1938.)

2° GENT, destijds kerk van het klooster der Victorienen. Gebouwd in 1672, afgeschaft in 1794, en als Nationaal goed verkocht.

3° De op bl. 54, jaargang 1937 vermelde kapel met bedevaart te WIJLEGEM (de Heer Van Dyck schrijft Weilegem) ressorteert onder de parochie Sint Blasius-Boekel. De «plechtige begankenis» op 20 Juli.

Mauritius. — 1° Parochiekerk te RIJSEL (Fr. VI.)

2° Aanroepen en individueel gediend te RESSEGEM, in de parochiekerk, tegen hoofdpijn, sciatica en rheumatiek. Achter in de kerk staat een drie meter hoog beeld van den Heilige, gemaakt door P. Puymbroeck, meester-beeldhouwer.

Mauritius en Gezellen. — Volledig patroonschap van NEVELE.

Maurus. — GENT. De vroegere Symoerskapel op den Briel (thans Fabriekplaats). Kapel der kleermakers.

Matheus. — Parochie's te GIJSELBRECHTEGEM en VLOERSEGEM, en niet Sint Mathias, zooals door den Heer Van Dyck opgegeven.

Maximus. — Vereerd in O. L. Vrouw Hospitaal te Kortrijk (28 September).

Michiel. — Volgens den almanak der Geestelijkheid zou het volledig patroonschap te MACHELEN luiden : Michiel, Cornelis en Ghislenus.

Nikolaas van Tolentijn. — 1° Aanroepen te TIELT en ook te AALST in de Sint Jozefkerk tegen velziekten, ook tegen geraaktheid en plotselingen dood.

2° Parochiekerk van DE PINTE bij te voegen.

Omaar. — Parochie te BOITSHOEKE-'S HEER WILLEMS-KAPELLE; het vermelde Beveren is niet bij Roeselare, maar Beveren-aan-den-IJzer, bij Poperinghe gelegen.

En te ALVERINGEM is er een Sint Omaarsput voorhanden.

Paulus Bekeering. — Parochie's te LANGEMARK, GODVERDEGEM en OTTERGEM. Niet Paulus zonder meer.

Petronella. — Te MELDERT, groote begankenis op den Sinte Pieternelleberg op 31 Mei; in de kapel gelegen op den weg naar Baardegem, in de 17e eeuw aldaar te harer eere gebouwd en door het volk «Kapellenhoek» geheeten. Zij wordt er gediend tegen de koortsen. (Zie de Standaard 31 Mei 1939 bl. 2.)

Philomena. — Vereerd in de «kapel van Blindekens» te BRUGGE, en aanroepen te GENT in de kerk der Paters Predikheeren. Zie : «Negendaagsche Oefening ter eere van de Heilige Philomena. Prijs 5 centn. Gent, Rousseau, 1839».

Pieter. — 1° Parochiekerk te OUTRYVE.

2° Eertijds parochiekerk te RONSE. (Voorloopster van de Sint Hermeskerk). Zie Standaard, dagblad. 2 Juni 1939; Artikel : De jaarlijksche uitgang van de Fiertel te Ronse.

Pietersbanden. — De parochiekerken van DUDZELE en TORHOUT in West-Vlaanderen, zoowel als die van DIKKELE, ERWETEGEM, IDEGEM, MERELBEKE, NEDERBRAKEL, OPHASSELT, UITBERGEN, VOORDE, WELLE in Oost-Vlaanderen, zijn onder dezen titel te vermelden, en niet onder Sint Pieter zonder meer.

Pietersbanden en Berlindis. — GROOTENBERGE, in plaats van Sint Pieter zonder meer, of alleen.

Pieter en Catharina. — Patroonschap van WAKKEN, niet Sint Pieter alleen.

Pieter en Paulus. — HUISSE. Niet Pieter en Urba-

nus, als in de lijst Van Dyck, bl. 55. Zie verder onder Urbanus. Deze laatste wordt er slechts vereerd.

Pietersstoel (St.) — Juist benaamd patroonschap van MOOREGEM.

Rita van Cassia. — Vereering vooral sinds 1927 in ons land verspreid. Zie A. Vanden Born O. E. S. A, Heilige Rita van Cassia. Gent 1938. 144 bl.

Rochus. — Bedevaart te HERZELE naar de Sint Rochuskapel. Sint Rochusfeesten in 1939.

2° Vereerd en gediend te Deerlijk in een kapel, tegen cholera en besmettelijke ziekten. Traditioneele plechtigheid op 16 Augustus, Rochusgilde gesticht in 1866, het jaar dat cholera zich daar plots vertoonde. Kapel gebouwd in 1867.

Sebastiaan. — Op de vermelde parochie MICHELBEKE bestaat er ook een «Sint Sebastiaansomgeng».

Steven. — Parochiekerk (vroeger) te RIJSEL (Fr. VI.)

Steven en Theodorus. — Dubbelnamig patroonschap der kerk te VICHTE.

Steven. — De parochiekerk van DENTERGEM is van G. L. Vrouw en Stephanus.

Steven's vinding. — Er werd door den heer Van Dyck foutief Zomergem als een Sint Stephanusparochie opgegeven. Men moet lezen ZONNEGEM. En dan is daar het patroonschap volledig uitgedrukt: Sint Stephanus' Vinding. Zie almanak der Geestelijkheid, Bisdom Gent.

Theodorus. — Zie te VICHTE, samen met Sint Stephanus.

Theresia van het Kindje Jezus. — Nieuwe parochie te OVERBEKE (Wetteren).

Urbanus. — Te HUISSE, vroeger in de kapel van Onze Lieve Vrouw van Bijstand, bij het kapelhof, met groote bedevaart genoemd «Kappelleomgeng». Gediend tegen de «koeiplaag». (Zie Oostvlaamsche Zanten, loopende jaargang 1939, bl. 4. artikel van Prof. De Keyser over «Nonkel Selmus»). Thans in de parochiekerk vereerd. (Zie ook opgave Van Dyck, bl. 55, 1937 : Pieter en Urbanus, en hierboven: Pieter en Paulus).

Ursmaar. — AALST. Vroeger kapel aldaar met bedevaart. (De «Kappellestraat» ontleent haar naam er aan). Was één der twee centra waarrond Aalst zich ontwikkelde. Zie: Toerisme, 17e

jaargang, 1938, bl. 364. Leo Crick: De kerstening en de eerste kerken van Aalst.

Vedastus. — (Vaast of Gaston). In de reeds vermelde parochiekerken van MEENEN, RENINGELST, VLAMERTINGE en ZERKEGEM wordt Sint Vedastus ook gediend tegen oogziekten, en voor kinderen die te lang wachten van loopen. Dus spacieeren.

Veerle of Farielde. — Over de vereering van Sint Veerle en de «Steenen brooden» in de Sint Niklaaskerk te GENT. Zie de bijdrage van Prof. De Keyser in dezen jaargang 1939, bl. 85.

Wandegresilus. — Te BEERST, Wandegresilus en niet Wandegresilia, zoals opgegeven op blz. 56, Van Dyck.

Wivina. — Aanroepen te SINT AMANDSBERG in de kerk van Sint Amandus en Sint Jozef.

N A L E Z I N G

Adriaan. — Bedevaart te OORDEGEM (vroeger), op 4 Maart en op 8 September.

Antonius a Padua. — Zie voor wat DE KLINGE betreft verder onder O. L. Vrouw en Antonius.

Daniel. — Te GENT eertijds, gekende kapel op «het capelleveldt» Sint-Pieters-Aalst, ressorteerende onder de parochie van O. L. Vrouw op Sint-Pieters-nevens-Gent. (Zie Diericx, Mémoires. Tome II. bl. 381).

Donaas. — Jaarlijksche dankprocessie, sinds den wereldoorlog, te BRUGGE. Op de Burg op de plaats waar vroeger de St Donatuskerk stond, wordt dan stil gehouden en gebeden. De relikwies van Sint Donaas en van Karel de Goede worden er in medegedragen. Zie «Het Volk», Gent, nr van 16 Oktober 1939.

Eligius. — 1) Thans slechts nog individueel gediend in de parochiekerk te EVERGEM «tegen de nagelgaten». Gebruik (uitgestorven?): oude verroeste nagels te offeren. Vroeger gekende ruitersbedevaart. De paarden dronken er water uit het «Kristoffelputteken» en werden gezegend met de relikwie van Eligius, in hamerschrijn vervat. 2) Te GENT eertijds in Geldmunt, kapel der goudsmiden, het «Sente Eloois Huus».

Fiakrius. — (En niet Fiacrus). Bedevaart te WATERLAND-OUDEMAN. Zie: Oostvl. Zanten, 3e jaargang, 1928. Mededeeling A. Van Dyck.

Jan de Dooper. — Te KORTRIJK is er een Sint Jansput aan Over-Leie. De bedevaart te KACHTEM-BIJ-ROESELARE zou, volgens een andere lezing, niet tegen velziekten, maar wel tegen de vallende ziekte zijn.

Gangulfus. — Te OOSTERZELE bestaat er ook een Gangulfusfontein.

Gerardus Majella. — Te GENT, speciaal aanroepen bij de Paters Redemptoristen (Voskenslaan).

Godelieve. — Gediend te SINT-NIKLAAS in de kapel van O. L. Vrouw ter Eeken, «tegen de keelkwalen».

Katelijne. — Aanroepen in haar parochiale kerk van CONTERDAM EN MEIBOOM (bij Oostende), naar luid van de uitgehangen plakbrieven, tegen keelpijn, alle slach van velziekten, mazelen, ontstekingen, en katrienewielen bij kinders. Begankenis van 23 Nov. tot 3 December.

Kristoffel. — Te Evergem bestond vroeger een «Kristoffelputteken». De put werd een paar jaar geleden teruggevonden; hij is thans weer overbouwd. Ligt in den kelder van een woonhuis op de gemeenteplaats.

Kristoffel. — Te SCHELDEWINDEKE is er ook nog een aparte Kristoffelkapel op Spiegelwijk.

Laurentius. — POESELE dient gespacieerd. Er is op Sint Laurentiusdag een van oudsgekende bedevaart, «Poesele-nuchting» genoemd.

Leo. — Grootte kapel hem toegewijd te ZWANKENDAMME (Zeebrugge). Zie «De Gentenaar», 11 Nov. 1939.

Maarten. — Zie verder onder: O. L. Vr. en Sinte Maarten.

Margriet. — Te SINTE MARGRIETE, gaan de bedevaarders eigenlijk naar een aparte kapel op het kerkhof, boven den put gebouwd, waar in 1727 door kerkdieven de H. H. Hostieën werden ingeworpen.

Martinus de Porro. — Deze zoogenaamde «muisenheilige» wordt ook in Vlaanderen aanroepen tegen de muisen- en rattenplaag. Weet iemand of er in een bepaalde plaats te zijner eer wordt gediend of gebeeweegd?

Mauritius. — Beeweg «tegen de hoofdziekten» te OPHASSELT.

Vitus. — Gediend te KACHTEM-BIJ-ROESELARE tegen Sint Vitusdans.

II. DE MOEDER GODS.

A. PAROCHIEKERKEN.

I. ENKELVOUDIG PATROONSCHAP.

1. — Nieuwe parochie van O. L. Vrouw te HUISSEGEM, gehucht Denderleeuw, ingewijd Zondag 23 Juli 1939. Het mirakelbeeld van O. L. Vrouw van de Strookapelle (een houten kapel op den grooten steenweg naar Aalst) werd er toen plechtig naar overgebracht.

Insgelijks de parochie van SINT AMANDSBERG (BARREEL).

2. — Anderzijds zijn te schrappen uit de lijst Van Dyck de O. L. Vr. parochie's van Zonnegem (het is Sint Stephanus), en die van Maria-Lierde (het is Maria-Magdalena).

II. SPECIALE PATROONSCHAPPEN.

Onder de parochiekerken haar toegewijd, die in het artikel van den Heer Van Dyck werden vernoemd, moeten nog aangeschreven worden als **O. L. Vrouwkerken onder speciale benaming** de volgende :

O. L. Vrouw Bezoeking. — LISSEWEGE, MARIALOOP (samen met Sint Leo), en valt er bij te voegen, de nieuwe kerk van COLBRAS te HALEWIJN (Fr. VI.)

O. L. Vrouw van Bijstand. — 1) LOZER en ZOGGE (Hamme); 2) Eekloostraat, vermeld in mijn bijdrage bl. 113, 12e jaargang, moet zijn Mariakerke-bij-Gent in plaats van Gent; 3) En de dusgenaamde parochiekerk te AALST, is eigenlijk AALST-MIJLBEEK; 4) Bij te voegen parochie HELLESTRAAT (Dekenij St Gillis).

O. L. Vrouw Geboorte. — SCHUIFERSKAPELLE, OUDENAARE, OVERSLAG en HOLLEBEKE, dit laatste totaal bij te voegen.

O. L. Vrouw Geboorte en Sint Jozef. — ELENE.

O. L. Vrouw Hemelvaart. — HEESTERT, HOUTEM, MARIAKERKE (W. VI.), BASSEVELDE, EREMBODEGEM, ERTVELDE, GENT (ST PIETER'S), HERDERSEM, HOFSTADE, KAPRIJKE, ST MARIA-oudenhove, NIEUWERKERKEN (dekenij Aalst), NINOVE, NUKERKE. OVERMERE, STEENHUIZE-WIJNHUIZE, ZOTTEGEM, allen in Oost-VI.

Volledig bij te voegen: OUDEGEM (Dendermonde).

O. L. Vrouw van den Karmel. — BERCHEM (O. VI.)

O. L. Vrouw Middelaes. — Bij te voegen, nieuwe parochie te HYFTE (gehucht van Lookristi).

O. L. Vrouw Onbevleete Ontvangenis. — DADIZEELE. De Ommegang heeft er echter plaats op **O. L. Vrouw Geboorte**, 8 Sept., DEERLIJK (St Louis), OOSTENDE en 'S GRAVEJANSDIJK.

O. L. Vrouw Presentatie. — GENT (Begijnhof), en OKEGEM.

O. L. Vrouw ter Sneeuw. — DESTELBERGEN.

O. L. Vrouw ten Troost. — WIPPELGEM.

O. L. Vrouw van den Wijngaard. — (Notre Dame de la Treille). RIJSEL (Fr. VI.) bij te voegen. Is niet te vertalen door **O. L. Vrouw van de Tralie**, zooals soms gebeurd.

III. DUBBELNAMIGE PATROONSCHAPPEN.

O. L. Vrouw en Sint Baselis. — Patroonschap van de oorspronkelijke Heilige Bloedkapel te BRUGGE, in de XIIe eeuw door Diederik van den Elzas gebouwd. Het Heilig Bloed werd er pas in 1150 binnengebracht.

O. L. Vrouw en Andreas. — GENT. De vroegere schipperskapel aan de Ketelpoort. Werd naderhand aan Antonius a Padua toegewijd toen ze door de Paters Recoletten, (die hun toenmalig klooster er rechtover hadden), werd bediend.

O. L. Vrouw en Eligius. — Te WAARMAARDE, niet **O. L. Vrouw** alleen.

O. L. Vrouw en Maarten. — Kerk van de vroegere proosdij van PAPINGLOO, onder Maldegem. Zie daarover De Potter verbo Maldegem, bl. 143-147.

O. L. Vrouw en Stephanus. — Te DENTERGEM, niet **O. L. Vrouw** alleen.

O. L. Vrouw en St Pieters Banden. — Te WAASMUNSTER, niet **O. L. Vrouw** alleen.

O. L. Vrouw Hemelvaart en Antonius van Padua. — DE KLINGE (Oost-VI.)

B. BEDEVAARTPLAATSEN.

I. ONDER ALGEMEENE BENAMING.

O. L. Vrouw. — Vereerd in de «Kapel ter Linde» te LAARNE. Te POPERINGE, «in de naburige velden, een klein ka-

pelleken van O. L. Vrouw, «Ons Heeren's boompje» genaamd», volgens De Smet, blz. 335, in het hier naderhand beschreven werkje. Te LINZELLES-BIJ-RIJSEL in de parochiekerk, zie verder onder **O. L. Vrouw van Hollebeke**. Te SINT NIKLAAS in de Meikapel. In de O. L. Vrouwekapel te ETTENBEKE, parochie MOERBEKE-BIJ-GEERAARDSBERGEN (mirakuleus beeld). Te GENT, bij Sint Baafs, in de zijkapel, buiten links, komen vooral de buitenschen, 's Vrijdags voor het O. L. Vrouwbeeld bidden, er dienen voor het vee, en alsdan kiekens, koeien, enz. in het was offeren. Ook komen er veel moeders «mondje's tanden» offeren, eveneens in 't was, voor de kinderen die tanden moeten krijgen.

II. ONDER SPECIALE BENAMINGEN.

O. L. Vrouw van Aardenburg. — Bedevaart te EESSEN, op den eersten Zondag van Juni.

O. L. Vrouw van Acren. — Vereerd te GENT bij de Paters Recoletten. Vroeger (sinds 1655) in hun klooster op den Kouter, nu in de kapel van het klooster op de Oude Houtlei.

O. L. Vrouw van Alseberg. — Te IEPEREN in de Sint Niklaaskerk, broederschap van bedevaartgangers naar O. L. Vrouw van Alseberg. Ieder jaar gingen ze een nieuw kleed voor het beeld offeren.

O. L. Vrouw van Assebroek. — 14 Augustus 1938 onthulling van een bronzen O. L. Vrouwbeeld, wijding door Mgr. Lamiroy. Historische optocht : Geschiedenis van het wonderdadig beeld. Toewijding der gemeente aan O. L. Vrouw. Gemeente versierd met witte en blauwe bloemen samengevlochten tot krans en geofferd door de Gemeentenaren ter eere der Moeder Gods (Zie: «Het Volk», 13 Juli 1938.)

O. L. Vrouw van 't Belfort. — Te MEE-NEN, sinds 1631.

In 1610 bij 't bouwen van 't Belfort werd voorzien dat op een gedeelte «de herde steenen uitghenomen worden om het maken van een beeldhuuzeken omtrent tien voeten hooghe», en in 1631 werd een beeldhouwer een som uitbetaald «voer 't beeld dat hij geleverd heeft aen deser steden, eene onze lieve vrouwe die ghesteld es in de belfroit deser steden».

In 1797 werd, onder de fransche vervolging, het beeld weggenomen. In 1830 teruggeplaatst. Van dan af tot 1848 werd op 16 Augustus het feest gevierd van O. L. Vrouw van 't Belfort.

Men plantte dan voor het beeld een hoogen mast in wit en blauw geschilderd en bekroond met een aantal papieren lanteerns in dezelfde kleuren.

Dit beeld, nu gerestaureerd, werd op 5 December 1937 plechtig in een vernieuwd «huuseken» aan 't Belfort geplaatst. Zie over de geschiedenis van beeld en vereering «Meenen, St Vedastus, parochieblad, 2e jaargang, nrs 46 en 47, 1937.

O. L. Vrouw van den Bevenden Hazelaar. — Kapel te SLEIDINGE, langs een zandweg naar Eekloo. Vroeger wijdvermaarde bedevaart.

O. L. Vrouw van Bevingen. — Te NEIGEM. In het Bevingen-kapelleken aanroepen. De bidplaats dateert uit de 12e eeuw. Het wonderbeeld van O. L. Vrouw uit de 15e eeuw. Toeloopt vooral groot op laatsten Zondag van Mei. (Zie: «De Standaard», nr van Donderdag 29 September, 1938).

O. L. Vrouw van de Biezekapelle. — Te GENT, Achtersikkel. Vroeger ommeegang van daar vandaan, alover den Weydenaert, naar de kapel rechtover de Opperscheldestraat. Zie Gr. Celis. o. c. bl. 18-19.

O. L. Vrouw van Bijstand. — Vereerd in een kapel te RESSEGEM. Eertijds in een kapel te HUISSE. (Zie boven onder Urbanus). Het is verder ons deze aanroeping dat O. L. Vrouw vereerd wordt in de kapel op den Oudenberg te GEE-RAARDSBERGEN.

O. L. Vrouw ter Bladeren. — Te GENT in de kerk der P. P. Ongeschoeide Karmelieten.

O. L. Vrouw van Blindekens. — Te BRUGGE. Zie daarover A. Duclos: «Onze Lieve Vrouw van Blindekens te Brugge», 1905. Van de Vijvere-Petit, Brugge, 48 bladz. De kapel werd in 1802 als openbare bidplaats erkend onder aanroeping: O. L. Vrouw der Blinde. Bij te voegen wetenswaardigheid: op 15 Augustus gaat van daaruit een processie naar de Potteriekerk. Zie eveneens: E. Van der Hallen. De processe van Blindekens in «Zonnewijzer 1940» Utrecht, bl. 245.

O. L. Vrouwen ten Bossche. — Te NIEUWKERKE, eerst in een kapel. 't Beeld werd later naar de parochiekerk overgebracht. Zie daarover: «Nieuwe maand van Maria opgedragen aan de geloovigen der Beyde Vlaanderen»; naar het Fransch van J. J. De Smet, Gent. Zonder datum (midden 19e

eeuw). J. B. D. Hemelsoet, boekdrukker bij de Hoofdkerk. 396 blz. (1)

O. L. Vrouw van Dadizele. — Vereerd in de kapel van Blindekens te BRUGGE. Broederschap opgericht in 1857.

O. L. Vrouw ten Doorn. — 1° Te EEKLOO. Eerst in de kapel, rond het midden der 15e eeuw. Naderhand in de kerk der Paters Recoletten. Eindelijk bij de Zusters van Liefde. Zie De Smet aangehaald werk.

2° Te GENT van 1663 tot in 1873. In het klooster der Grauwe Zusters of Penitenten in de Bagattenstraat. Zie G. Celis. Beschrijving van Gent, blz. 167. (8e Uitgave).

O. L. Vrouw van Doornik. — Vereerd te GENT. Vroeger jaarlijksche bedevaart naar Doornik «ten heiligen Crucedaghen in September».

O. L. Vrouw ter Druiven. — AALST. «De vrije schippers en de graendragers toonden ten allen tijde eene bijzondere godsvruchtigheid tot dit mirakuleus beeld; en de pelgrims die van Roomen en Compostella wederkeerden gaven altijd hun eerste bezoek aan deze kapel». Zie: De Smet, blz. 93.

Een «Eerewacht» van O. L. ter Druiven bestond er in 1938 sinds 35 jaar.

O. L. Vrouw ter Eeken. — Te SINT NIKLAAS-WAAS in de kapel ter Eeken. Van daaruit vertrok eertijds de jaarlijksche bedevaart naar O. L. Vr. van Hal. (Zie aldaar).

«Ik heb hooren vertellen dat het mirakuleus beeld van Maria dat thans nog in de kapel op den autaar staat, in een grooten eik gehangen heeft (De la Rogère, bl. 42). Een eerste steenen kapel, afgebroken in 1790. Daarna staak-kapelleken. Nieuwe kapel gebouwd in 1814. — «Het O. L. Vr.-beeld dat bij het volk onder den naam «Ons Lieve Vrouwke van ter Eeken» bekend was, en die bijzonderlijk van de moeders vereerd wordt opdat zij zelve hunne kinderen zouden vermogen op te brengen» (ib. bl. 47).

De begankenis wordt onder het volk genoemd, «Ter Eekenkermis». «De bizonderste dag van de begankenis is de Maandag

(1) In dit interessant werkje wordt één bedevaart per dag beschreven op een paar na, alle in de Vlaanders gelegen. Telkens we gegevens uit dit werkje hebben geput zullen we er naar verwijzen met eenvoudige: De Smet bl. zooveel.

na den eersten Zondag van September... Dit is gemakkelijk te verstaan, eertijds was de Maandag de dag der terugkomst uit Hal». «Och, zegde mij een oud confrater, mij dunkt ik zie ze nog aankomen, onze ieverige bedevaarders, na eene reis van 24 uren gaans afgelegd te hebben, besmeurd en bestoven, gansch afgemat, de mastel met de steenen Mariabeeldekens er in gebakken, aan den hals gehangen en het vaantje in de hand». Op bl. 40 De la Rogère. Zie verder de bibliografische opgave onder O. L. Vr. van Hal.

Maria ter Eecken. — Vereerd in een kapel te SINT JANSSTEEN (Zeeuwsch Vlaanderen).

O. L. Vrouw ter Engelen. — Oorspronkelijk de aanroeping van O. L. Vrouw vereerd te WEST ROZEBEKE.

O. L. Vrouw Geboorte. — Te NAZARET, omgengang langs de kapellekens van den Rozenkrans op 8 September.

O. L. Vrouw ter Groenestraat. — Te BERLARE-BIJ-DENDERMONDE. Begankenis tegen het bloeden, op 8 September feestdag O. L. Vrouw Geboorte.

O. L. Vrouw van Hal. — 1° Te GENT in de kerk der Paters Augustijnen, waar vroeger het gezelschap der **Halle-gasten** bestond. 2° Te GEERAARDSBERGEN, waar ook een broederschap bestond.

O. L. Vrouw van Hal. — De heer Van Dyck signaleerde (bl. 57 Oostvl. Zanten, 1937): «aanroepen te Eeke bij Sint Niklaas-Waas. Dit is onjuist uitgedrukt. Er bestaat geen Eeke bij Sint Niklaas. Er is wel een kapel van O. L. Vr. ter Eeken, grondgebied Sint Niklaas.

En deze kapel staat in verband met O. L. Vr. van Hal, alhoewel er een eigen O. L. Vr. van ter Eeken is, omdat vroegerjaars de geestelijke bedevaart-te-voet der Sint Niklaassche Hallegasten van uit deze kapel vertrok, en ze daar weer bij hare terugkomst door de thuisgeblevenen werd opgewacht. Men verkocht dan ook, te dier gelegenheid ter plaatse de Hallevaantjes.

De opgave moet dus hier eenvoudig luiden: O. L. Vr. van Hal, vereerd te Sint Niklaas-Waas. Confrerie van O. L. Vr. van Hal, ingericht in 1699 **in de Hoofdkerk**. Zie daarover volledige gegevens in : Felix Delarogère. Confrerie van O. L. Vr. van Hal in de hoofdkerk te Sint Niklaas. Haar geschiedenis gedurende twee eeuwen. Van Haver Sint Niklaas. 102 bl. (1899).

In dit werk vindt men allerhande typische gegevens over de

gebruiken bij die bedevaart. Onder meer over «de spakens», soort pelgrimstaf met schild waarop de afbeelding van O. L. Vr. van Hal aan den eenen kant, en die van Sint Niklaas, aan de andere zijde. En ook over «de rekeningsdag», 's Dinsdags na Halbegegankenis met 's morgens jaargetijde en vergadering, dan noenmaal, bol- en kaatsspel, en 's avonds: tombola.

Ik weet niet wat van deze geplogenheden nog voortleeft. De bedevaart vertrok den Vrijdagnacht vóór O. L. Vr. Geboorte (8 Sept.) en kwam terug den Maandag namiddag.

O. L. Vrouw in de Heikapel. — Te WAAS-MUNSTER, «Heikenskermis» op den feestdag van **O. L. Vrouw Boodschap**. De ommegang begint aan het kasteel van Belcele, loopt langs de Heidestraat, naar den Heirweg en langs de «Ommegangdreef» naar den steenweg op Sint Niklaas, alwaar een Kalvarieberg is opgericht, dit is de zevende en laatste «Statie». Aan de kapel is het de derde statie. (Zie C. Vlaminck: Oud Lokeren enz. bl. 42. Drossens Lokeren 1939).

O. L. Vrouw ter Hooie. — Patronesfeest van 't Klein Begijnhof, GENT.

O. L. Vrouw van Hollebeke. — Bedevaart, eerst naar een beeld aan eenen boom, daarna in een kapel en eindelijk in de parochiekerk van O. L. Vrouw Geboorte (1630). De ouders smeecken er den bijstand van Maria af bijzonderlijk voor de kinderen die met breuken of darmziekten gekweld worden. De kapellen van Hollebeke, van Linzele-bij-Rijsel en van Dadi-zele, prochies die drij uren van elkander gelegen zijn, wierden gelijkelijc bezocht door de pelgrims; en het volk, dat er beurtelings ging, noemde deze drijvoudige bedevaart: «de devotie der drij Maria's». Zie: De Smet, blz. 325.

O. L. Vrouw van Hulsterloo. — Vroeger vereerd te KIELDRECHT, in een priorij van de Premontratenzers, afhingende van de Abdij van Drongen. Zeer gekende bedevaart vroeger, dikwijls werden kwaaddoeners tot eene bedevaart naar Hulsterloo veroordeeld. Priorij en bidplaats in de 16e eeuw verwoest. (Zie De Smet; en ook Oostvl. Zanten op blz. 114, jg. 1939 mijn bijdrage, verbo O. L. Vrouw van Drongen).

O. L. Vrouw van Hulswalle. — TIELT (kapelanie in 1442 door Willem van Bethune aan 't Kapittel van Harelbeke, en de priesters van Tielt afgestaan).

O. L. Vrouw met den Inktpot. — 1) Ver-

eerd te GENT, beeld in voorgevel van 't Vleeschhuis. Er reeds vereerd sinds 1416. 2) Eertijds vereerd te AARDENBURG (Z. VI.). Bijzonderlijk op derden Sinksendag. 3) Te BRUGGE, beeld in den gevel der Halle.

O. L. Vrouw van Sint Jan. — Te POEPERINGE, bedevaart naar mirakuleus beeld in Sint Janskerk. Processie den Zondag na O. L. Vrouw Visitatie. (Zie De Smet):

O. L. Vrouw van den Karmel. — Vereerd te VINKT. (Zie de Potter: Geschiedenis der Gemeente Oost-Vlaanderen. Verbo Vynkt, bl. 15). «...De octaaf van O. L. Vrouw van Karmelusberg hier vanouds onder toeloop eener groote volksmenigte gevierd».

O. L. Vrouw ter Kauwen. — OUDENAARDE, eertijds een kapel op de plaats, waar nu Sint Walburgakerk staat. Zie G. Celis: Een reisje in Vlaanderen, bl. 87.

O. L. Vrouw ter Koorts. — 1. Te HALEWIJN (Noorder Departement, Frankrijk) in de zoogenaamde «Korts-Capelle» aldus, en vroeger nog «Lindekapel», ter plaatse zelf in 't Nederlandsch geheeten. Thans in parochiekerk (kerk van Colbras).

Eene kaart van 1694, te Parijs uitgegeven en gedrukt, draagt als melding in 't Nederlandsch te «Halewin (sic) de Korts Capelle».

In 1928 werd het beeld, dat vroeger aan een lindeboom had gehangen, en sinds de revolutie in de familie Billiet werd bewaard, overhandigd aan den pastoor die er een nieuwe parochiekerk, niet ver van de vroegere plek waar de lindekapel of Cortskapelle had gestaan, heeft opgericht.

Solemneele noveen en begankenis begint de eerste Zondag van Juli. Zie: Dom Anselme Veys, O.S.B. N.D. des Fièvres. Son église et son culte. Guide du Pèlerin et du visiteur, Presbytère du Colbras, Halluin.

2. Er zijn verder nog «Kortskapellen» te WEVELGEM, te DIK-KELVENNE, te MOERKERKE, te OUDEGEM (de Lambroeckkapel), te WODECQ (Fr. VI.)

O. L. Vrouw van Langewade. — In een kapel tusschen Ieperen en Diksmuide. Grondgebied?

O. L. Vrouw ter Linde. — Vroeger bestond er te GENT, op de wijk Rooigem een «capelle t' Onser Vrouwen ter Linde» bij de kerk van de Chartreuse. Gesloopt door de Calvinisten.

O. L. Vrouw van Lorette. — 1. Vereerd te GENT in Sint Michielskerk.

2. Te KEMSEKE in de Voorhoutkapel. Zie «Chapelle votive et statuette de N. D. de Lorette à Voorhout-sous-Kemzeke. St Nicolas. Uittreksel gr. in 8°, 7 bladz.

3. In de kapel te RONSE, cfr. De Smet bl. 50.

4. Te RIJSEL. Vroeger in een kapel van de voormalige Sint Stefanuskerk. Thans in de kerk van Sint Mauritius. Zie gedenkplaat aldaar aan een pijler in de absis, en het beeld van die zwarte Lieve Vrouw in de kapel achter het koor opgesteld.

5. Kapel te OOSTERZELE.

O. L. Vrouw van Lourdes. — Kapel te MICHELBEKE; en kapel te WORTEGEM (steenweg op Waregem), ingewijd Mei 1939.

O. L. Vrouw van Meetkerke. — O. L. Vrouw is niet enkel patrones der kerk zoals Heer Van Dyck aangaf. Er is ook een **bedevaart** naar een wonderdadig beeld dat gezegd wordt in zee te zijn opgehaald door Blankenbergsche visschers, die het eerst in de kapel van Scharphout hadden ondergebracht.

Tot tweemaal toe verdween het beeld uit de kapel en dook weer drijvend op in de zee. Toen ze het een derde maal opvischten, droegen de zeebonken het dieper het land in naar Meetkerke. Toen verdween het niet meer. Juist enkelen tijd naderhand, zoo vertelt men verder, werd Scharphout door den vloed bedolven. De Blankenbergsche visschers bleven steeds naar Meetkerke beevaarten. Zie: Ons Volksleven, 1898, bl. 220. Zie ook hierna onder: O. L. Vrouw ter Streep.

O. L. Vrouw Middelaars. — Aanroepen te KALKEN, in Mariakapel.

O. L. Vrouw Moeder van Bermhertigheid. — Te KORTRIJK in de Sint Michielskerk vanaf 1632. (De Smet bl. 38).

O. L. Vrouw ter Muren. — Kapel te EREMBODEGEM. Jaarlijksche plechtige begankenis vanaf 5 Augustus, feestdag van O. L. Vrouw ter Sneeuw, tot 15 Augustus, O. L. Vrouw Hemelvaart. (Zie aankondiging «Het Volk», dagblad te Gent, 6 Augustus 1929, bl. 5).

O. L. Vrouw ten Noode. — 1) Zie over deze

Lieve Vrouw van de Boschkapel van BUGGENHOUT een andere lezing dan de mijne in daareven vermeld boekje van C. Vlaminck op bl. 45. Vergelijk onze lezing bl. 114, Oostvlaamsche Zanten, 12e jaargang. De bedevaart heet er «Boschkermis».

2) Kapel te POESELE.

O. L. Vrouw van den Nood Gods. — Vereerd te NIEUWPOORT. Groote ommegang. De zoogenaamde processie van Sint Jan.

O. L. Vrouw ten Olme. — Vereerd te KORTRIJK in het kapelleke van het Bagghaert's Hof. Van 2 tot 10 Juli wordt daar ieder jaar een plechtige noveen gehouden. Eigenaardige kinderprocessie en kaarsofferande. Een zeer wonder gebruik: ieder kind wordt dan in ruil voor de geofferde kaars met een pakje suikergoed bedacht. Op 10 Juli 1938 werd plechtig het 300 jarig jubilé van het Bagghaert's Hof gevierd.

De Smet spreekt van hetzelfde beeld als van «O. L. Vrouw in 't Olmken», in eene kleine kapel in de Sint Jansstraat, bl. 38.

O. L. Vrouw van Pevele. — Vereerd in de kerk van de Potterie te BRUGGE. Het beeld moet opklimmen tot ± 1335.

O. L. Vrouw van de Potterie. — Zie A. Maertens: O. L. Vrouw van de Potterie, 588 bladz., zoo pas verschenen.

O. L. Vrouw ten Raasboome. — Vanoudsher vereerd te BACHTE-MARIA-LEERNE in de Raasboomkapel, in 1868 hersteld. Vroeger bestond er een «Kappellekensomme-gang». Zie een gedicht van Fr. De Potter.

O. L. Vrouw van Remedie. — Aartsbroederschap te BRUGGE in de 17e eeuw (Vrijkoop van slaven).

O. L. Vrouw ter Rieve. — Te GENT in de parochiekerk van O. L. Vrouw-Sint Pieters. Hierheen gaat jaarlijks de processie met de pestkaars uit de Brandstraat.

O. L. Vrouw van Ruisselede. — Beeld op den toren ingehuldigd 7 December 1874. Kantate, tekst van Flamen. Zie «Rond den Heerd», 9e jg. 1874, bl. 15.

O. L. Vrouw ter Ruste. — Vereerd te DEERLIJK, niet in de kerk, maar in de aparte kapel (Asschedries), opgericht in 1639. In 1889 werd de 250e verjaardag der stichting herdacht o. m. met een gelegenheidslied van Guido Gezelle, getoonzet door E. H. Buyschaert. Op de parochie Sint Columba,

jaarlijksche ommegangprocessie op 25 Maart (O. L. Vrouw Boodschap). Door het toedoen van ons medelid de heer L. Defraeye werd in die processie sinds dien datum de historiek der kapel door groepen voorgesteld. Dit jaar wordt de 300e verjaring der stichting herdacht. (Zie «Het Volk», dagblad, Gent, nr van 25 April 1939).

O. L. Vrouw van Rust en Vrede. — Aanroepen en bedevaart te BIKSCHOTE, sinds meer dan een eeuw. Een nieuw beeld werd ingehuldigd op Zondag 10 Juli 1938. Dan werden ook de «Zeven kapellekens van den ommegang» ingewijd.

O. L. Vrouw met den Scheeven Hals. — Te NIEUWPOORT, in Onze Vrouwekerke. Zie «Rond den Heerd», 9e jg. 1874, bl. 328.

O. L. Vrouw van Smarten. — Aanroepen in kapel te WIEZE, en te GENT, in kerk van Heilig Kerst.

O. L. Vrouw ter Sneeuw. — Vroeger te GENT, in kerk der Augustijnen.

O. L. Vrouw Ster der Zee. — GENT. De huidige kapel der schippers (Dok) is haar dusdanig toegewijd.

O. L. Vrouw van Stoepe. — (Zie bl. 114, O. VI. Z., jg. 1937). De Smet in zijn vermeld werk geeft volgenden uitleg : «Stoep in Oud-Vlaamsch beteekent geeseling, slagen, tormenten, enz. en rondom de kapel vindt men eertijds en vindt men nog statiën van den kruysweg, zou men daaruyt niet kunnen gissen dat de kapel haren naem heeft gegeven aen het gehucht, en niet het gehucht aen de kapel?» (bl. 103).

O. L. Vrouw van 't Stokt. — Te TIELT, in het zoogenaamde Stokkapelleken.

O. L. Vrouw-ter-Streep. — In SCHARPHOUT (bij Oostende) door den vloed verzwolgen in 1334 (parochie).

O. L. Vrouw van de Strookapel. — Vereerd in de zoogenaamde kapel te HUISSEGEM, een wijk van Denderleeuw. Sinds ± de 15e eeuw werd het beeld vereerd tegen de pest en stond in de kapel van het pesthuis (kapel van Bakergem). Kapelleke hersteld circa 1700, herbouwd rond 1840. Bouwvallig in 1939, wordt het vervangen door een nieuwe parochiekerk. Zie hooger. (Afbeelding in «Standaard» Brussel, nr van 16 Juli 1939).

O. L. Vrouw van Swaelmen. — In kapel van dien naam te GENT. Zie afbeelding ervan bij Arm. Heins «Ancienne Flandre».

O. L. Vrouw Troosteres der Bedrukten. — 1. LEBBEKE. Op O. L. Heer Hemelvaart gaat jaarlijks de «Bidprocessie» uit. Het mirakuleus beeld van O. L. Vrouw van Lebbeke wordt dan alleen in de processie megedragen. Bij terugkeer van de kerk, wordt het Heilig Sakrament op de trappen van 't Gemeentehuis geplaatst. Vandaaruit zegening der menigte. Daarna uitvoering van het Lebbeeksch feestlied: «Rijs Maria». Zie «Standaard», 17 Mei 1939.

2. Onder dezen titel wordt sinds de 16e eeuw de moeder Gods aanroepen in de Kouterkapel te ZELE. Begankenis op den Vrijdag na Passiezondag (O. L. Vrouw van Smarten), en op 15 Augustus.

O. L. Vrouw ter Vesten. — Te IEPEREN cfr. De Smet (bl. 168).

O. L. Vrouw van Victorie. — Vereerd te KALLOO. Op 31 Juli 1938 werd, ter gelegenheid van de verjaring van den slag bij Kalloo, 1628-1938, de 300e verjaring van deze devotie gevierd. Zie R. Van Gerven en J. De Wilde: De slag bij Kalloo, 1638.

O. L. Vrouw van Viven. — Te BRUGGE (Vivekapelle). Zie A. Van Becelaere: Handboekje der bedevaarders tot O. L. Vrouw van Viven. Brugge, 1870, in 18°.

O. L. Vrouw van Vrede. — 1) Kapel te LOOTEN-HULLE, wijk Kannegat. Gewijd Zondag 14 Mei 1939.

2) Aanroepen in kapel te STEENBRUGGE.

O. L. Vrouw ter Warande. — Te WINKEL (O. V.) Kapel. «Volgens plaatselijke overlevering, gesticht door een krijgsman die in gevaar zijnde in 's vijands handen te vallen, deze bidplaats beloofde te bouwen, indien hij met zijn peerd de Moere, nauwelijks bevroren, ongehinderd kon oversteken». cfr. De Smet.

O. L. Vrouw van en te West-Rozebeke. — Oude gekende bedevaart in Vlaanderen. Reeds aanroepen in de elfde eeuw. Bezongen door Jan De Weert (gestorven vóór 1362). Wordt vooral een druk bezochte bedevaartplaats na den slag op den Goudberg in 1382. De groote ommeegang van negen dagen begint alle jaren den 3n Zondag van Juli, langs kruiskapel

en de zeven kapellen der zeven Smerten van Maria. Fonteintje van O. L. Vrouw in Kapellebosch. Ook op 25 Maart, O. L. Vrouw Boodschap, (vroeger jaarmarkt te Rozebeke), is er een bijzondere feestdag.

In de solemneele processie, een interessante groep van de «Sussex», het gedurende den wereldoorlog getorpedeerde, maar niet gezonken schip, waarop 18 West-Rozebekenaars werden gered.

Er wordt gedijend tegen «de roos», meest «de drooge roos», tegen besmettelijke ziekten, tegen kwade beenen en lamheid; voor zeere oogen en blindheid (men wascht de oogen aan het fonteintje); ook komen er vele moeders met hunne kleine kinderen.

Zie: A. Didier. Geschiedenis van het mirakuleus Beeld van Onze Lieve Vrouw vereerd te West-Rozebeke. Antwerpen 1923. 134 bladz.

O. L. Vrouw van West-Rozebeke. — Wordt speciaal vereerd te BRUGGE, BROEKBURG (Fr. VI.), MEENEN, IEPER, STADEN, POELKAPELLE, PASSCHENDALE waar gilden van O. L. Vrouw van Rozebeke bestaan, door oude bedevaartgangers naar Rozebeke gevormd.

O. L. Vrouw van Zeven Weeën. — 1. Aanroepen te ZELE in de kapel van den Kouter. Voornamelijk bezocht in de Passieweek. 2. Vroeger groote begankenis te LANDEGEM. 3. Te GENT in de Schreiboornkapel wordt eigenlijk O. L. Vrouw van Zeven Weeën aanroepen.

O. L. Vrouw van Zeven Weedommen. — 1) Te BRUGGE. Zie artikel C. Delaere in «Biekorf» jg. 1899, nr 24. Te Brugge bestaan dus, verschillend, O. L. Vrouw van Zeven Weeën, en die van Zeven Weedommen. 2) Kapel te POE-SELE.

O. L. Vrouw der Zieken. — Aanroepen te RIJSEL (Fr. VI.) in de kerk van Sint Mauritius (confrérie de Notre Dame des Malades).

O. L. Vrouw ter Zilverenberg. — Te GENT, vroeger, vooral vereerd door de zakkendragers. Zie Gab. Celis: Kapellekens te Gent, bl. 14 en 21.

O. L. Vrouw van Zombeke. — Te WAAS-MUNSTER in kapel, van 't gehucht Zombeke. Zie bl. 157-158, bij De Smet, de geschiedenis ervan.

O. L. Vrouw ter Zwalmen. — GENT. De fresco's uit de oude kapel werden door kunstschilder Adr. Bresens gecopieerd. Zie o. a. Commission Royale des Monuments. Bulletin Com. Provinciale Fl. Orientale. P. 104-119. Zie hooger op O. L. Vrouw van Swalmen. Het altaarstuk met afbeelding van «het zwaluwenwonder» berust thans in de kapel van het ooglijdersgesticht op den Zandberg.

NALEZING

O. L. Vrouw van Goeden Raad van Genazzano. — Te GENT, aanroepen bij de P. P. Augustijnen, parochiekerk van Sint Stephanus.

O. L. Vrouw ter Stralen. — Te GENT, het beeld hoek Nederkouter en Zoutsteeg.

O. L. Vrouw van Troost. — Te GENT, kerk P. P. Augustijnen.

O. L. Vrouw Verzoenster van Salette. — Aanroepen te GENT, in kapel Arme Claren Colettienen, Rabotstraat.

III. DE ZALIGMAKER

Heilige Doorn. — HARELBEKE en WEVELGEM. Zie een bijdrage in «Het Volk», Gent, 20 Mei 1938. Zie ook Marie André: L'Histoire de la Couronne d'épines. 1239-1939. Brugge. 1939.

Heilig Graf. — Te GENT, zijkapel rechts, van Sint Baafskerk (buitenzijde).

Heilig Haar. — KORTRIJK. Befaaemde jaarlijksche Heilig Haarprocessie met o. a. de sprekende en acteerende groep der Rederijkers: Het Geding vóór het Hof van Pilatus, een Kruisdraging met Knieval en de Zingende groep. Ze gaat sinds 1896 telken jaar uit op den Zondag na O. H. Hemelvaartdag, in den namiddag na het Lof van drie uur. Men raadplege E. H. English. «Passiedevotie in West-Vlaanderen». Zie ook «Het Volk», Gent. Zondag 30 April 1939.

Heilig Hart. — 1. Nieuwe parochie (1938) te BEVEGEM-ONDER-ZOTTEGEM. 2. De opgegeven parochiekerk Kruisstraat (bl. 58, 12e jg. Oostvl. Zanten) ressorteert onder MOERBEKE-WAAS. 3. Bij te voegen de parochie van KWATRECHT.

Kindeke Jezus van Praag. — Te GENT in kerk P. P. Karmelieten.

De Lijdende Zaligmaker. — 1. De «Lijdende Zaligmaker van Gembloers», vereerd in Sint Michielskerk te GENT. Was vroeger een zeer bezochte bedevaart, meer nog dan die in Sint Niklaaskerk, in dezelfde stad. 2. «Ons Heere in 't Riet». Vereerd te MEENEN sinds XVIIe eeuw. (Ecco Homo). Dit beeld was eigendom van de «natie van de aerbeyders ofte pynders van Meenen» en stond boven de ingang deur van het wachthuis der patriotten, opgericht aan den oostkant van 't Belfort, dat later de vergaderplaats werd van de zakkendragers ofte pynders.

Aanroepen door degenen «die in groote moeilijkheden verkeerden of zware lichaamsspijnen te verduren hadden», ook door «de vrouwen in gezegenden toestand».

Het beeld werd, op 5 December 1937, opnieuw plechtig in een nis van 't herstelde Belfort gesteld. Zie daarover: Meenen Sint Vedastus, Parochieblad, 2e jg. 1937 nr 48.

3. De Lijdende Zaligmaker of «Le Dieu de Pitié» te RIJSEL (Fr. VI.) in de kerk van Sint Mauritius. Mirakelbeeld, komt uit het klooster der Arme Klaren, werd na de Fransche Revolutie in de voornoemde kerk geplaatst. Jaarlijksche Noveen: 1 tot 9 November.

Heilig Kruis. — **A. Parochiekerken.** 1. Het juiste patroonschap der Heilige Kruiskerken van SINTE KRUIS (Brugge), LAMPERNISSE, WENDUINE, LETTERHOUTEM en ZWIJNDRECHT, is dat der Heilige Kruisverheffing.

2. Het patroonschap van de kerk te EINE is Heilig Kruis én Eligius.

3. En te OOST-EEKLOO, is het: H. Kruis en Onze Lieve Vrouw.

B. Bedevaarten. 1. Te EINE, Heilig Kruis gevierd op 14 September. Eine bezit één der grootste der bestaande relikwieën, men zegt «de zevende grootste ter wereld».

2. LEBBEKE. De op bladzijde 58, 1937 aangehaalde bedevaart grijpt plaats in de Meimaand naar de kapel van het Kruis ter Linden, met plechtige ommegang van de 14 statie's van den Kruisweg. Men vereert er de relikwie van het Kruis tegen allerlei koortsen.

3. WANNEGEM-LEDE. Jaarlijksche bedevaart naar «'t Kruiske», op O. Heer Hemelvaartdag. Op 18 Mei 1939 plechtigheid der heroprichting van «'t Kruiske», dat vervallen was. Nu staat er één in gewapend beton. Zie «Standaard», Dinsdag 23 Mei 1939.

4. LOO-TEN-HULLE. «De toeloop tot het Heilig Kruis bestond hier reeds in het begin der 15e eeuw op eenen grooten voet». De Potter. Geschiedenis Gem. Oost-VI. bl. 23.

5. LANDEGEM. «Onze Lieve Heer met het Schortje». Onder deze benaming gekend kruisbeeld. «Op het uiteinde van het dorp, onder een lindeboom met vele ex-voto's»; zegt de Potter, o c. 3e deel, verbo Landegem.

6. GENT. Relikwie vereerd in Sint Michielskerk.

7. GENT-AKKERGEM, stond vroeger een kapel van het Heilig Kruis. Bedevaartplaats.

8. TIELT. Heilig Kruiskapel van 't Stokt.

9. Vereerd te SLEIDINGE. Sinds 1729 tot aan de fransche omwenteling was er een druk bezochte bedevaart met ommevang. Men kende drie soorten ommevangen: de «kleine» binnen de kerk, de «grootte ommevang», en eindelijk den «devoten ommevang». Zie De Potter. Bl. 23-26, verbo Sleidinge.

C. **Kruiswegen.** 1. «Den bloedigen Lijdensweg» te GENT-AKKERGEM. Vroeger een kruisweg bestaande uit achttien kapellekens, die begon aan de kerk en, langs de vesting, tot aan de Brugsche Poort leidde. Zie o. m. Gab. Celis: Beschrijving van Gent. Bl. 42. 2e uitgave. Processie op Goeden Vrijdag.

2. Te MEERENDREE bestond vroeger een kruisweg met kapellekens door het veld. Een kapelleken slechts is er van overgebleven.

Heilig Sakrament. — 1. GENT. De zoogenaamde Boetkapel van Poortakker, op de Houtlei. Zie ook onder Sint Aubertus.

2. Ook te GENT, de vroegere Volderskapel onder dubbelnaamig patroonschap van het Heilig Sakrament en Sint Kristoffel. Zie onder Sint Kristoffel.

Sint Salvator en Donatianus. — Is thans het volledig patroonschap der hoofdkerk van BRUGGE.

IV. HEILIGE DRIEVULDIGHEID

1. **Parochie: Heilige Drievuldigheid.** — TER-NEUZEN (Zeeuwsch Vlaanderen). In 1336 stichtte Maria van Namen de kerk van Tryniteit, op het «Schor van Neuse». Zie: M. P. Dieleman, in de bijdrage «Zeeuwsch Vlaanderen» in «Vlaanderen roept», de verzameluitgave door Em. Buyse bezorgd. Bl. 167

2. **Heilige Drievuldigheid en Christiana.**

— Te DENDERMONDE was de oudste burchtkerk aldus toegewijd. Omstreeks het jaar 1100 werd dit eerste bedehuis verdrongen door de nieuwe Onze Lieve Vrouwkerk. Zie Dom Podevijn, in Gedenkschriften Oudheidkundige Kring, Dendermonde, 1939.

3. Aan te stippen dat de autaar van de kapel der rederijkerskamer «De Fonteyne» in Sint Niklaaskerk te GENT aan de Heilige Drievuldigheid is toegewijd.

In tegenstelling b.v. met de Donaulanden, waar men in vele plaatsen monumentale «Dreifaltigkeitssäule» uit den Baroktijd aantreft, was deze devotie in onze lage landen veel minder verspreid.

EEN PAAR GENTSCH E GEZEGDEN NADER OMSCHREVEN

I. NAARZIEN GELIJK NAEIJER.

Aan dit specifiek Gentsch gezegde, hebben wij vroegtijdig onze aandacht gewijd.

Hoe dikwijls werd ons gevraagd: Wie is die Naeijer? In wat jaar leefde hij? Wat deed hij? Vragen die wij niet konden beantwoorden, omdat wij er niet meer van wisten dan degenen die ons die vragen stelden.

Het eenige dat ons duidelijk voorkwam was, dat de naam Naeijer, — De Naeijer moest zijn.

Het is altijd een gewoonte geweest en nog, van de **De** vóór sommige eigennamen weg te laten; nog heden zegt men: **Smet, Moor, Keukeleere**, voor **DeSmet, DeMoor, De Keukeleere**, enz.

Hoe wij ook verder over het gezegde nadachten, we konden er den oorsprong niet van ontdekken.

Op zekeren dag dat we met Florimond Van Duyse, den musikoloog, het over onze sappige, schilderachtige en met geen andere te vergelijken Gentsche volkstaal hadden, die hij zoo lief had als zijn oude liederen, verklaarde hij ons een handschrift te bezitten met honderden Gentsche woorden en uitdrukkingen. Hij was zoo vriendelijk ons het manuscript ter hand te stellen en gaf ons de toelating het eventueel te gebruiken bij het opmaken van ons Idiotikon.

Het was een lijvig boekdeel, een verzameling opgemaakt door Theodoor Schellinck, rond 1850 en door hem aan Florimonds vader, Prudens Van Duyse, ten geschenke gegeven. De twee voor naamste letters D en V ontbraken evenwel.

Al de woorden en uitdrukkingen die in het MS. voorkwamen, waren ons allen bekend op een vijftigtal na; dit waren termen en gezegden die meest betrekking hadden op voorwerpen en voorvallen die sinds lang niet meer bestonden of vergeten waren.

Het is in deze verzameling dat ons de oorsprong van het hooger aangeschreven gezegde ontsluit werd.

Volgens Schellinck komt het uit den mond van **Brieselke Naeijer**, aldus geheeten wegens zijn kleine gestalte.

De man, zegt Sch., als hij als meier van de stad fungeerde, en dat er hem over het een of het ander gesproken werd, had de ge-

woonte te zeggen : **'k zal 't ne keer naerzien.**

Naeijer, eigenlijk François Guillaume **De Naeijer**, was inderdaad burgemeester van Gent in 1802 en 1803, als opvolger van Lieven Bauwens, lid van den raad van prefecture in 1804 en 1805 en nadien hypotheekbewaarder tot in 1829.

De bewering van Sch. scheen ons zoo helder en duidelijk dat wij haar onmiddellijk aannamen ; als er iemand is die dagelijks, niet éénmaal, maar tienmaal kan zeggen : **'k zal 't ne keer naerzien**, dan is het wel een burgemeester of een hypotheekbewaarder die allerlei stukken in te zien en te onderzoeken hebben.

Bij verder nadenken echter rees er twijfel bij ons op, want de naam van Sch. herinnerde ons zekere gevallen, die ons tot groote omzichtigheid moesten aansporen.

Sch. was opsteller geweest van **De Gazette van Gent** (1826-1842), vervolgens van **De Gentsche Telegraaf** en medewerker van meer andere bladen ; een schrandere geest, doch een groot fantaziest.

Hij had eens een uitgebreide notitie geschreven over **de brillen**, een boek dat heel ernstig opgenomen en besproken werd en waarvan hij later, op het einde van zijn leven (1867), verklaarde dat het een letterkundige fopperij was.

Voor een onzer oudste Gentsche familiën had hij eens een merkwaardig stamboek opgemaakt ; en Nap. De Pauw bewees dat er niet één feit, niet één datum juist was.

Ons dit alles herinnerend, gingen wij niet verder op de verklaring van Sch. in, en sloten voorloopig de nota in ons dossier.

Jaren nadien, terwijl wij in de bibliotheek der Universiteit opzoekingen deden voor ons eigen werk **De Gentsche Tale**, kwam ons in handen : **Den nieuwen dobbelen Schaepersalmanak**, voor het schrikkeljaar O. H. Jesu Christi MDCCXVI.

Daarin vonden wij een verhaal getiteld :

**Meester Naeijer
of
Men moet het naerzien.**

„een verhael bevattende de kunst om wijs en rijk te worden zonder moeite”.

Tot beter begrip van hetgeen zal volgen schrijven wij het hier af :

„Meester Naeijer was een klugtig en zedig man, waer van

vele menschen niet anders meer weten als dat hij gewoon was te zeggen : **Ik zal het naerzien !**

En waerlyk, hy had vele dingen naergezien, waerdoor hy ryk en verstandig was geworden.

Hy hield veel van kleyne historiekens te verhaelen, die de proeven van zijn naerzien geweest waeren, en die hij uyt eygene ondervinding had by-een-vergaerd, en het zonderlingste er van was, dat zy altyd twee aen twee by malkanderen behoorden.

Op zekeren dag zeyde hem eenen jongen gebuerman : Meester Naeyer, gy zyt dog verstandig.

— Ey, zeyde Meester Naeyer, al konkermuylende, is 't waer ? ben ik zoo verstandig ?

— De geheele wereld zegt het, Meester Naeyer ; en terwyl ik het ook geern zoude worden, zoo...

— Wel nu, als gy dat worden wilt, dat is ligt : **gy moet maer naerzien**, gebuerman, hoe de gekken het aanleggen.

— Wat ? hoe de gekken het aanleggen ?

— Ja, gebeurman, en dan juyst anders doen als zy.

— By voorbeeld ?

— By voorbeeld, gebuer, ik heb in myne jongheyd eenen schoolmeester gekend, een kleyn ysegrimmig ventjen : **Smallenraed** was zynen naem ; die liep altyd langs de straet, en praette in zig zelve ; van zyn leven sprak hy met geen mensch, en iemand aen te zien, dat zou hy nog minder gedaen hebben ; altyd keek hy met donker neergeslagen oogen voor zig neder... Hoe meend gy nu dat de lieden hem noemden ?

— Wel, 'nen monker.

— En waerom ook niet een gek ? Bo ! bo ! dagt ik by my zelve, om voor geenek gek door-te-gaen, moet men zich niet houden als Meester **Smallenraed** : altijd langs eygen neus te zien, dat deugt niet ; aanziet de menschen stout in 't gezigt ; of in zig zelve praeten, foey ! dat is zot ; spreekt liever met andere. Wat dunkt u, gebuerman ? had ik ge-lyk ?

— Ja wel, vast, zekerlyk.

— Gy weet het dog niet wel, en ik **heb het beter naergezien**, want daer liep toen ter tyd nog eenen andere over straet, dat was eenen Dansmeester, zekeren Monsieur **Flink** ; die

keek de geheele wereld in het gezigt, en snapte en babbelde met alle die hem maer hooren wilden. Nu, gebuerman, hoe denkt gij dat men den dezen noemde ?

— Eenen vroylyken kerel.

— Ter contrarie, zy noemden hem eenen gek... Oh ! oh ! dagt ik weder **als ik het naergezien had**, wat moet men dan doen om wys te heeten ? Niet teenemael als meester **Smallenraed** en ook niet teenenmael als Monsieur **Flink**. Zie de menschen nu eens regt in 't gezigt zoals den eenen, en zie dan weder eens voor u als den anderen ; spreekt dan eerst luy op met de menschen gelijk Monsieur **Flink** en dan eens stil by u zelveu gelyk **Smallenraed**. Ziet ge wel gebuer, zoo heb ik gedaen, en daer is geheel myn geheym.

Op eenen anderen tijd, kreeg Meester Naeyer het bezoek van eenen jongen koopman, Trys genaemd, die bedroeft klaegde over zynen tegenspoed.

He ! wat ! zeyde Meester Naeyer, en schudde hem ; **gy moet het maer naerzien** waer het geluk ligt ; gy moet het maer opraepen ; gy moet er maer op uyt zyn.

— Dat heb ik reeds lang gedaen, maer wat helpt het ? Altyd komt het een ongeluk op het ander ; in 't vervolg blyf ik liever met d'armen gekruist zitten en laet alles gaen gelyk het wilt.

— Oh ! voor al tog niet, Mynheer **Trys** gy moet er maer op uyt zyn, en **alleen maer naerzien** hoe gy 't hoofd houd.

— Wat ! hoe ik 't hoofd houde ?

— Ja, Mynheer **Trys**, en ik zal 't u uytleggen. Als mynen gebuerman hier naest bouwde, zoo lag eens de geheele straet vol balken en steenen ; daer kwam eenen jongen Procureur aengegaen, die liep met den kop in de locht, en met de ermen al slingerende, en hield zynen nek zoo styf, dat zynen neus haest met de dakken der huizen gelyk kwam. Paf ! daer lag hy, brak zyn been, en hinkt nog tot den dag van heden. Wat meynd gy dat ik daer mede zeggen wil, Mynheer Trys ?

— Wel de oude les, dat men het hoofd niet in de locht moet houden.

— Ja, ziet gy wel, maer ook niet naer den grond ; want kort daer naer kwam er eenen anderen aengegaen, een zekeren

Liedjes-Dichter die ging zoo droefgeestig en keek zoo diep in den grond als of hy er in hadde willen zinken... Krak ! scheurde eene koord en een zwaeren balk viel voor hem neder ; van schrik viel den armen duyvel in onmagt, wierd ziek, en moest weken lang t' huys blyven. Merkt gy nu wel, Mynheer **Trys**, hoe men het hoofd moet houden ?

- Gy meynd zoo ordentelyk in het midden...
- Ja zeker, als men zoo stillekens zyne oogen naer boven, naer beneden, en aen weerkanten om zig henen slaet, en **alles wel naerziet**, zoo komt men gemakkelijk door de wereld en de ongelukken worden vermeden.
- Nog op een ander tyd kreeg Meester Naeyer een bezoek van eenen jongen aankomeling Mynheer **Willes**, die wou voor een kleyne onderneming geld van hem leenen. Veel, zeyde hy, zal er niet van komen, dat zie ik voor op ; maer d'occasie komt my zoo van zelfs in de hand, en ik wil de entreprise dog mede nemen.
- En hoeveel denkt gy wel dat gy zult noodig hebben ?
- Pho ! niet veel, eene kleynigheyd. Zoo een duyzend guldekens.
- Als 't niet meer is, ik wil u helpen ; en om u te toonen dat ik u genegen ben, zal ik u daer-en-boven nog iets anders geven, dat van hand tot hand wel zeven duyzend guldens weird is ; daer kunt gy ryk mede worden.
- Wat ! Meester Naeyer, nog daer-en-boven ?
- Het is niet alles; het is een van die dingen die ik zelve **naergezien hebbe**. Daer woonde hier in myne gebuert eenen wynsteker, een vies man ; dezen had eene manier van spreken opgenomen, die hem het gat uythielp.
- Wat ! wat dat ! wat zeyde hy ?
- Als men hem nu en dan eens vroeg : hoe gaet het met de kommerschap ? Wat hebt gy gewonnen ? Een kleynigheyd, zeyde hy : zoo omtrent zeven honderd guldens. Wat kan dat maeken ? Of als men hem zeyde, wel mynheer gy hebt ook by dat bankeroet verloren. Ba ! zeyde hy weer, het is de moeite niet om van te spreken, eene babiol, vyf, zes honderd guldens. Hy was in eenen goeden doen ; doch, zoo als ik gezegd heb, die manier van spreken hielp hem ten onder. Hoe veel was 't dat gy my gevraagd hebt ?

- Ik, een duyzend guldens, of zelfs min als 't u ongelegen komt.
- 't Is zoo : myne memorie begint te verliezen. Nu, ik had nog nen anderen gebuerman, eenen koopman, die eerst met goederen agter 't land ging, die had eene geheel andere manier van spreken en bouwde daer mede dat groot huys dat hier regt over staet.
Wat denkt u daer van ?
- Om Godts wil, dat zoude ik geern weten.
- Als men hem menigmaal vroeg : Wat hebt gy met de af-fairns gewonnen ? Ho ! veel geld, zeyde hy, veel geld ! (En dan zag men dat het hem goed deed). Wel honderd vyftig guldens. Of als men hem vroeg: Wat schilt er dan ? Waerom zyt gy zoo triestig ? Ach, zeyde hy, ik heb veel geld verloren, veel geld ! wel vyftig guldens. Hy had met met een kleyn begonnen, en gelyk ik u gezegd heb, dat gansch groot huys bouwde hy uyt den grond op. Nu vriend, welke manier van spreken houd gy voor de beste ?
- Wel, dat verstaet zig, de laetste.
- Ja maer, zoo was het ook niet altijd goed ; want hy zeyde ook veel geld als hy den armen iets gaf of als hy zyne lasten moest betaalen ; en dan had hy moeten spreken als den wynsteker. Ik voor my **die alles naerzien**, ik hebbe beyde deze spreek-wyzen aangenomen, en zoo spreek ik eens, naer tyd en gelegenheyd, gelyk den eenen en dan eens gelyk den anderen.
- Neen, ik houd het met den lesten ; dat groot huys behaegt my.
- Gy verlangd dan ?
- Veel geld. Meester Naeyer. veel geld ; Wel duyzend guldens.
- Ziet gy vriend ? nu vat gy het : als men van eenen vriend leend, moet men spreken gelyk den lesten ; en als men eenen vriend uyt verlegendheyd trekt, moet men spreken als den eersten.

Onder het afschrijven van dit verhaal kwam het ons voor dat wij het nog gelezen hadden, en toen wij den laatsten regel neerschreven was allen twijfel daaromtrent verdwenen. We hadden het stellig gelezen, doch waar ? wanneer ?

En hoe wij ook ons geheugen geweld aandeden, hoe wij ook

onzen geest martelden, wij konden het ons niet herinneren. Het toeval alleen kon ons op het spoor brengen en dit gebeurde ettelijke jaren nadien.

Wij vonden het verhaal letterlijk terug in **De Sysse-Panne** (1), behalve de inleiding en de persoonsnamen, die er in voor kwamen.

Hier was de held van het vertelsel een zekere **Tobias Witt**. Onze kladschrijver van 1816 had **Naeijer** in de plaats gesteld en eenvoudig in den tekst negen maal het woord **naarzien** ingelascht.

Noch de vertelling uit den **Den Nieuwen dobbelen Schaeper-almanak**, noch die uit **De Sysse-Panne**, brengen ons nader tot ons doel. De eerste nochtans geeft een aanwijzing ; de schrijver zegt dat de menschen van Naeijer niets meer wisten dan dat hij gewoon was bij elke gelegenheid te herhalen : **'k zal 't ne keer naerzien**.

Dus, wie of wat de man geweest was, bleef een raadsel.

Voorzeker moet hij reeds vele jaren uit de samenleving verdwenen zijn.

Het is net als of we heden zouden spreken over **Kokedie** en **Lagirre**, twee onzer meest gekende straathelden. Hun namen of liever hun bijnamen zijn nog in het geheugen van menigen Gentenaar, maar wie zou nog hunne daden kunnen beschrijven ? Beiden zijn zoo wat een zestigtal jaren dood.

Het raadsel bleef dus bestaan.

Enkele jaren geleden bleef er ons nog een belangrijk werk te verrichten. We besloten namelijk de **Gentsche Crimineele processtukken** te lezen (2) van het einde der 15e tot het einde der 18e eeuw, uiterst belangrijk voor de **Gentsche** tale en de **Gentsche** zeden. Vele jaren, dag aan dag, hebben wij aan die lezing besteed en werden er in alle opzichten ruimschoots voor beloond.

In een dier dossiers vonden wij een **De Naeyer**, een zeer populaire personage, zonder twijfel de man dien we zochten. Doch vooraleer met hem kennis te maken, zullen wij een bladzijde lokale geschiedenis openleggen.

Gent is, van de vroegste tijden, altijd omzoomd geweest van rivieren en kanalen.

(1) Ofte Estaminet der Ouderlingen ; verzameling politieke en satirieke gesprekken onder, een tweetal Gentsche burgers uit den begoeden stand en een uit de volksklas over de gebeurtenissen van den tijd. (Brabantsche omwenteling), 1795-1798.

(2) Berustend in het stedelijk archief.

In den beginne gaven vier bruggen toegang tot de stad en van dien tijd af, van de dertiende eeuw, bestond de belasting op het inkomen van zekere waren ; de opbrengst ervan was een der voornaamste bronnen van ontvangst voor de Stad.

Zoo had men bijv., om niet te hoog op te klimmen, in 1613, de belasting op de zeven speciën : nl. **olie, w'jn, linnen, zout, siroop, zeevisch en zeep**, en naarmate de stad geld noodig had vroeg zij aan 's Lands bestuur een octrooi om nog andere belastingen te heffen.

Zelfs in 1784 werden marbel, beeldhouwwerk en kunstvoorwerpen getakseerd.

De opbrengst van dat alles moest verdeeld worden tusschen de stad en de vorsten die haar het octrooi verleenden, zoo dat haar aandeel altijd niet voldoende was om haar uitgaven te dekken.

Het is enkel onder het Fransch bewind (1799) dat het Gemeente-octrooi tot stand kwam, waarvan de totale opbrengst in de Gemeentekas moest gestort worden.

Op dat oogenblik bestonden er zeven poorten :

1° De poort van 't Sas of Muidepoort.

2° De Brugsche poort.

3° De Kortrijksche- of Pesellepoort.

4° De Heuvelpoort door het Fransch bestuur de **poort van den Landbouw** genoemd.

5° De Sint Lievenspoort die men in officieele stukken, de **poort van de Deugd** noemde.

6° De Brusselsche poort of de **poort van het Souverein Volk** en

7° De Antwerpsche- of Dampoort..

Een paar poorten of bruggen waren overbouwd met de noodige bureelen voor den ontvanger en de stadswachten of garden zoo als men ze dan noemde, belast met het onderzoek van al wat in de stad werd binnengebracht, eventueel de frauden vast te stellen en de orde te handhaven, want daar liep het niet altijd van een leien dakje. Er ontstonden gedurig geschillen over de hoeveelheid der waren en de prijzen, zoodat het stadbestuur meer dan eens een bericht liet aanplakken meldende dat het op straf verboden was de bedienden in de uitvoering van hun ambt te bedreigen, te lasteren of aan te vallen.

Al deze bruggen waren afgesloten met een hek of poort dat

's avonds en 's morgens op een bepaald uur gesloten en geopend werd.

Al die in de stad kwam als voetganger betaalde 0.25 c., een ruiter 0.50 c. en een rijtuig 1 frank.

Men noemde die belasting het **poortgeld**, dat bleef bestaan tot aan de afschaffing van het octrooi in 1860.

Bij deze instelling werden belast :

DRANKEN :

Bier, komende van buyten, voor elken hectoliter dry francs ;

Brandewijn van alle slag, voor elken liter twintig centimen ;

Wyn van alle slag voor elken liter twaelf centimen en half .

EETWAREN :

Voor elken **os** of **stier** : twee francs ;

Voor elke **koey** : eenen franc ;

Voor elk **kalf** : eenen franc vijftig centimen ;

Voor elk **schaap** : vyf en zeventig centimen ;

Vremden visch : een achtste van de weirde ;

Verschen visch : in de mijnen, dry ten % ;

Voor elke tonne **hoesters** : zeven franc 50 c. ;

Olie van Fruyten voor elken hectoliter : eenen franc.

BRANDSTOFFEN

Hoeille kolen voor elk myriagramme : vyf millimen ;

Hout-kolen voor elken hectoliter : 50 centimen .

MATERIAELEN

en andere objecten van Consomptie.

Timmerhout : 1/12 van de weirde ;

Karreel, pannen, bouwsteen ; idem ;

Flesschen, glazen, spiegels ; idem ;

Gevette en getouwde huyden : 1/30 idem ;

Ijzer, koper gevrocht en ongevrocht : 1/50 idem.

Al deze rechten en belastingen zijn ten allen tijde door het volk als plagend en kwellend aanzien ; want er bestonden niet alleen de hierboven aangehaalde rechten maar nog veel andere taksen, zoo als : **het stukgeld, het ongeld, het huisgeld, het armrecht, het bodemgeld, het wagengeld, het passagiegeld, het patersrecht** (belasting op den wijn binnen de stad), enz.

Om aan al die rechten te ontsnappen werden alle middelen in het werk gesteld en de sluikehandel ontwikkelde zich op groote schaal, niet tegenstaande de zeer groote strengheid waarmede de bedienden optraden.

Groote voorwerpen kon men natuurlijk door de poorten niet smokkelen, en over het water was het evenmin mogelijk, daar zekere garden, die men **ronde garden** noemde — omdat hunne wachtronde bestond in het over- en weergaan langs de oevers van het een punt naar het andere — een waakzaam oog op het water hielden.

Men smokkelde meest jenever of brandewijn, niet met vaten of tonnen, maar op zeer vernuftige wijze en met geringe hoeveelheden, namelijk in koebazen, die de mannen onder hun kleeren, de vrouwen onder hun rokken verborgen.

Er waren smokkelaars of **lollendraaiers** zoo als men ze dan noemde, die de bazen droegen in vorm van een schapulier, één van voren en één van achter, met banden over de schouders vastgemaakt.

De jenever schijnt reeds zeer vroeg de volksdrank bij uitnemendheid te zijn geweest.

In 1557 was het alhier verboden „brandewijn of **levend water** op de straat onder den blauwen hemel of met opene kramen te verkoopen;

In 1586 was het verboden „buiten de Sint Lievenspoort en de Keizerpoort brandewijn te gaan halen of te gaan drinken;

In 1588 werd er zooveel gedronken dat het verboden was brandewijn te maken zonder toestemming ;

In 1600 waren er 9 brandewijnstokers en werden er nog 8 brandewijnschenkers aangesteld, en in 1607 werd het getal schenkers met 24 vermeerderd, zoo dat er dan 32 jeneverkotten waren, zonder de huizen te rekenen waar in het geheim brandewijn werd verkocht.

Dit was, zegt het besluit „**Om beter de reizigers en anderen te kunnen bedienen, maar met kleine maten** ; de kleinste maten waren een maatje en een **dobbelmaatje**. Het getal maatjes werd echter niet bepaald. Het spreekwoord **veel kleintjes maken een groot**, hadden onze stadsbestuurders zeker uit het oog verloren en ze vergaten **dat veel kleine maatjes groote dronkaards maken**.

Dit was voorzeker de gewenschte maatregel niet om de dronkenschap te keer te gaan, die voornamelijk in de volksklas reeds

duidelijke sporen van zedelijk verval liet zien en die in de 18e eeuw een onrustwekkende uitbreiding nam en de jenever was niet altijd van de beste hoedanigheid.

In 1600 was het o. a. verboden brandewijn te maken uit peer-sop, appelsop en **verrotte** peren.

De ergerlijkste tooneelen waarvan de acteurs soms kinders waren, vonden plaats op den openbaren weg ; moorden en dieften werden gedaan om aan geld te geraken om te kunnen verdrinken; ruzie, krakeel, gevolgd door gewelddaden hadden alle dagen plaats en meest den Zaterdag, toen de man naar huis kwam, een stuk in den nacht, en een stuk in zijn kraag, soms het geheele magere weekloon in den drank verteerd ; ontaalde moeders zóó aan den drank verslaafd dat ze de kleederen van hunne kleine kinderen verkochten, om jenever te kunnen drinken !

Het jenever smokkelen gebeurde vooral aan de Sint-Lievenspoort, die de voornaamste poort was, als leidende rechtstreeks naar Brussel en waar zich een statig gebouw verhief met kamers en bureelen.

Voór de poort strekte zich de Sint-Lievenswijk uit, waar het grootste aantal arme menschen van heel de stad woonden.

Over zoo wat veertig jaren telden we nog op de Sint-Lievensstraat negen en twintig beluiken of poortjes, overbevolkt en in den ellendigsten toestand.

In een beluik den **Grooten Bosch** genaamd en rond 1850 afgebroken stonden meer dan honderd krotwoningen. Het was er zoo afschuwelijk vuil dat een oud inwoner uit den omtrek ons verklaarde **dat de weekluizen er de muren op trokken**, waarmede men totale onzindelijkheid en volslagen armoede wil verduiden.

In het hedendaagsch gezegde vervangt men muren door horloge.

In de Sint-Lievenswijk huisden de meeste lollendraaiers, menschen die trachtten met smokkelen iets te verdienen of die smokkelden voor eigen rekening.

Aan iedere poort stonden gewoonlijk twee garden ; aan de Sint-Lievenspoort stonden er drie, waaronder een die als bijzonder streng gekend was ; we bedoelen een brigadier der garden **Josse De Naeijer**. (circa 1750)

De man kende zijn volk en zag in iedereen een lollendraaier ; al wie arm was en zoo maar zonder grondige reden de poort uit-

ging om daarna binnen te komen en 0.25 c. poortgeld te moeten betalen voor welke som hij zich een drietal brooden kon aanschaffen, kwam hem verdacht voor.

Op de vraag of ze niets te declareeren hadden en op hun ontkenkend antwoord — want welke smokkelaar zou bekennen — klonk het verwittigend : **kom ne keer binnen**, namelijk in het gardenhuizeke : **we gaan dat ne keer naarzien**.

Daar het onderzoek voor den overtreder erge gevolgen had — hij wierd minstens zijn **lolle** of smokkelwaar afgenomen — zal het gezegde van De Naeijer ongetwijfeld een groote verbittering doen ontstaan hebben, door de overtreders als een soort van belediging aanzien en bij elke gelegenheid te pas gebracht ; door anderen als scherts aangewend, om zoo van mond tot mond zich te verspreiden eerst in de wijk zelf, dan verder in de stad, waar het bij uitbreiding gebruikt werd telkens iets te onderzoeken bleef en dat nog in die beteekenis tot heden aangehaald wordt.

Het gaat thans zoo ver dat men reeds den naam van **De Naeijer** begint te vergeten. Men hoort al : **Naarzien gelijk Naeijaert**.

We zullen het afwachten gelijk Naeijer, zegt degene die een afwachtede houding wil aannemen.

II. Bij de garden trekken.

Nog een gezegde van dagelijksch gebruik ; het beteekent **bedriegen** of **bedrogen worden**.

Heeft iemand iets gekocht dat men te duur vindt, men zal hem zeggen : **z'hèn u bij de garde(n) getrokken**.

Vindt men zich zelf aan eenige koopwaar bedrogen, dan klinkt het : **z'hèn mij bij de garde(n) getrokken**.

Dit gezegde is ouder dan het voorgaande.

Het smokkelen is ontstaan van af het oogenblik dat de inkomende waren belast werden.

En zoowel vrouwen als mannen smokkelen. In 1733 staat Petronille Moreels reeds als een „fameuze” lollendraaierigge aanschreven.

Wierd een verdachte smokkelaar verzocht zich te laten on-

derzoeken, dan stemde hij daar voorzeker niet gewillig of goedschiks in toe.

Wetende dat hij in overtreding zal genomen worden, dat hem boet of gevangenis te wachten staat, en zijn waren verbeurd verklaard, dan zal hij zonder twijfel uit teleurstelling of in een opwelling van gramschap zich tegen het gegeven bevel verzet hebben. Doch „force devait rester à la loi” en dan werd van wege de garden geweld gebruikt. De wederspannige werd letterlijk in het gardenhuizeke, dus bij de garden, getrokken.

Van dergelijke gevallen werd telkens proces-verbaal opgemaakt, waarin o. a. te lezen staat :

„(1713) Soo heeft den deposant Van Uijtberghen met behulp van den voornoemden garde Stalins, haar (de smokkelaarster) **getrokken** in het comptoir waer zij haer hielden om haer te visiteren en waer haer afgenomen werd een blaeze ghevolt met inlandschen jenever.”

In een proces-verbaal van 1711 lezen wij : hij (de smokkelaar) seght dat de garde Dhondt hem heeft vastgenomen en in het comptoir **getrocken** heeft”

Duidelijker kan het dus niet. Iemand bij de garden **hebben**, zoals men soms hoort, is natuurlijk een afwijking van het oorspronkelijk gezegde.

Lod. LIEVEVROUW-COOPMAN.

SPROKKELS UIT DEN « BOSCH » VAN OUWEGEM (1)

Rijdende van Gent naar Oudenaarde ontmoet men links op de groote baan, op het grondgebied van Ouwegem, een drietal woonhuizen, die folkloristisch niet van belang zijn ontbloomt.

Juist in den draai van genoemden steenweg, niet ver van de **Vontebeke** (2), staat o. a. een bescheiden tweewoonst, waarvan de herberg als opschrift draagt : **In de oude Bisschopsvonte** (Fig. 1). Men hoeft al niet een vergrijsde folklorist te wezen om dadelijk te vermoeden dat achter deze origineele benaming meer zit dan een bloote inval van den naamgever. Geprikkeld door een zekere nieuwsgierigheid gingen wij aan 't sprokkelen.

« Vóór zeer vele jaren, vertelde ons de spraakzame herbergierster, liep de groote baan van Oudenaarde naar Gent 2 à 300 m. Oostwaarts van de huidige plaats. Ons huis en de hier tegenoverstaande hoeve maakten toen een geheel uit. De pomp stond tusschen beide en de oude steenput ligt thans nog vóór de woning, naast de baan. Deze oude «doening» was een **uitspanning**, zoals er veel bestonden in den tijd van paard en diligence. Hierover woonde de patroon, op **deze** plaats bevonden zich de stallingen en de slaapvertrekken voor de vernachtende voerlui. Beide gedeelten werden bepaald gescheiden, toen de tusschin liggenden binnenplaats door de huidige baan werd ingenomen. Het eigenlijke woonhuis werd een hoeve, het ander deel werd de **Bisschopsvonte**, zoo genoemd omdat op **deze** plaats in den Franschen tijd — toen priesters werden vervolgd en kerken gesloten — kinderen heimelijk werden gedoopt.

» Vóór ± 45 jaar, verhaalde onze zegsvrouw nog, werd hier wat verder een andere herberg geopend, die gedoopt werd : **In de nieuwe Biskopsvonte** (1) (Fig. 2). Een tiental jaar later liet de patroon van de oorspronkelijke «Bisschopsvonte» zijn uithangbord herschilderen en noemde ze **In de oude Bisschopsvonte**, dit «om zich niet te trompeeren». Dat houten uitsteekbord was in 't midden voorzien van een geschilderd tafereel, voorstellen een bisschop (voor een vont) die het doopsel toediende aan een paar dorpelingen.

(1) Gemeente van de prov. Oost-Vlaanderen, op 9 ½ km. van Oudenaarde. — Opp. 606 Ha; Bevolking ± 1365 inwoners. Zijn oude achtkantige kerktoeren dagteekent van de 14e eeuw. (Romaansche overgangperiode). De Boschwijk, gebeurlijk **den Bosch** genoemd, wordt gesneden door de groote baan Oudenaarde-Gent.

(2) Te Asper **Wallebeke** geheeten.

(1) Onlangs afgebroken en door een modernen bouw vervangen.

» Wegens bouwvalligheid werd een tijd na den oorlog de «Oude Bisschopsvonte» afgebroken en door den huidige nieuwbouw vervangen. Alleen de twee buitenzijmuren bleven behouden; een eiken zolderbalk met ruwe insneden, voorstellende een gemijterden bisschop met staf, werd als stijl verwerkt in de aanpalende boltent.

» Na die verbouwing is het oude uithangbord verdwenen. Het nieuwe opschrift luidde kortweg **In de Vonte** en werd geschilderd in een soort cartouche, in den gevel boven de deur uitgespaard

Later kwam met echter op deze ongelukkige naaminkrimping terug. Het geheele enseigne werd overschilderd naar het model van het houten uitsteekbord. Naast het dooptafereel leest men thans links en rechts van hetzelfde :

IN DE OUDE BISSCHOPSVONTE

Nachtegaele-Vershelde

» Heden is door den regen de onvaste overschildering bedorven. Het voorgaande opschrift schemert duidelijk door, zoodat men er aan denkt de herberg van een nieuw uithangbord — in glas dezen keer — te voorzien. »

* * *

Is het interessant te luisteren naar wat de volksmond vertelt, het is een eisch van de eigenlijke wetenschap na te gaan wat het diepere wezen is van dergelijke verhalen, die aan de oppervlakte van het volksbewustzijn blijven zweven. In andere woorden, steunt, in ons geval, de oorspronkelijke benaming **In de Bisschopsvonte** wezenlijk op het aangehaalde volksvermoeden, zoo niet, wat kan er den ondergrond van uitmaken ?

Het toeval wil nu juist dat Fr. De Potter zijn nota's over het arrondissement Oudenaarde niet heeft in het licht gezonden, zoodat wij persoonlijk, bij gemis aan een andere letterkundige bron, niets bijzonders afweten van het lot van Ouwegem tijdens de Fransche bezetting. Wat het volk vertelt over gesloten kerken en priestervervolgingen zijn algemeen gekende gebeurtenissen en daardoor hier niet specifiek doorslaggevend. Wat echter van aard is te wijzen op wezenlijke beroerten te dien tijde in die streek is het feit dat ongeveer driehonderd meter van daar, op dezelfde baan, een nederig huisje staat, dat men noemt het

Galgenhuis (1). Daarvan vertelt de gewone Ouwegemmer dat vroeger op die plaats menschen zijn **geguillotineerd**. Ondanks de «*contradictio interminis*» blijkt niettemin dat daar **rechtover** een ware galg was opgericht, waaraan misdadigers werden opgeknoopt (1). Op het eerste zicht steunt dit feit wonderwel de loopende volkslegende van het «heimelijk kinderdoopen», doch, zonder nieuwe gronden, laten wij niet uit het oog verliezen, dat men **ten allen tijde** misdadigers tegen het gemeene recht heeft om het leven gebracht, zoodat men niet met zekerheid kan besluiten dat de betrokken galg dagteekende uit den Franschen bezettingstijd. Wat dan den vermoedelijken oorsprong betreft van het aanvankelijk herbergopschrift **In de Bisschopsvonte**, daarop willen wij hierna een ander licht werpen.

* * *

Mgr. Triest (2), bisschop van Gent, teekent in zijn reisboek (3) aan : **Van Gent naar Oudenaerde gaende, heb ik onderwege de kerk van Auweghem bezocht. De vont, die ik er heb doen maken, was nog niet voltrokken.** (4)

Deze passus laat dus geen twijfel over. Bisschop Triest, naar Oudenaerde gaende op kerkelijk bezoek, gaf onderweg bevel aan zijn koetsier even Ouwegem aan te doen, wellicht om een bezoek te brengen aan zijn familie (5) en aan de kerk. Het tijdstip van dit gebeuren kan zelfs tot op den juisten dag bepaald worden, want zooals Kanunnik De Munck (6) schrijft : «**Het Itinérarium R. D. Antonii, Episcopi Gandavensis** gaat van 2-9-1623 tot 2-11-1654 en vermeldt jaar op jaar, en dag op dag het bezoek der parochiën door den bisschop.»

(1) Het bevindt zich in het begin van de **Galgestraat**. Vroeger was het een herberg «In het Galgenhuis», waarvan het uitsteekbord (wegen de laagte van het dak) boven op den nok stond.

Sedert een vijftal jaren is het de vormingsplaats van den jaarlijkschen **ruiteromwegang** (eerste Zondag van het feest van St Jan-Baptiste, 24 Juni). Op dien dag komen met hun paarden de boeren uit den omtrek bijeen en stoetsgewijs, St Jan Baptist vooraan, doen zij eerst den alouden omwegang (buiten de dorpsplaats), die jaarlijks door de parochianen op St Pietersdag na de hoogmis gedaan wordt. Daarna begeven zij zich naar de kerk om de relikwieën van gez. Heilige te vereeren. Laten wij hier aan toe voegen dat de ruiterstoet driemaal den rondrit van de kerk doet en er achteraf prijzen worden toegekend aan den eigenaar, die met de meeste paarden is opgekomen.

Op St Jansdag begint dan ook een novene «tegen de vallende siekten ende andere qualen», die eindigt op 2 Juli.

vg. **EMILE H. VAN HEURCK, Les Drapelets de Pélerinage en Belgique et dans les pays voisins**, Antwerpen, 1921-'22, blz. 28 en 29).

(1) Eerw. Heer M. De Vleeschauwer, pastoor der gemeente, wien wij hier onzen besten dank betuigen, schrijft ons in date 4-10-37 : **Vandaag kerkraad houdende in de pastorij heb ik de oudste leden hierover aangesproken, en twee waren er die wisten te vertellen dat vader en grootvader**

Als voorbeeldig kerkvoogd wilde Bisschop Triest, van bij den aanvang, zijn ontredderde bisdommen reorganiseeren. «Niets viel hem lastig : prediken, met zijnen gewone Raad en met zijne landdekens over kerkelijke zaken handelen, zijn bisdom bezoeken, zulke waren zijne aangenaamste bezigheden. Tweemaal ter weke hield hij raad met vijf kanunikken. Jaarlijks hield hij vergaderingen der landdekens...» (1). Het is op deze bijeenkomsten (te Brugge en te Gent) dat hij, van bij den aanvang van zijn functie, de dekens o. a. zijn **Instructio decanorum Christianitatis diocesis Brugensis** (2) overhandigde, waardoor hij zich dadelijk wilde op de hoogte stellen van den stoffelijken en geestelijken toestand van zijn diocees.

dikwijls spraken van die galg.

Dit sluit meteen de onderstellingen uit alsdat de afkomst van dit herbergopschrift zou te danken zijn aan het bestaan aldaar 1° van een **meet- of paardengalg**, 2° van een **putgalg** (zie **VAN DALE's Groot Woordenboek**, 1924; blz. 367, artikel: **galg**, 3 en 4).

(2) Antoon Triest, geb. in 1576 te Beveren-Waas, gest. te Gent in 1657; opvolgentlijk bisschop van Brugge (1617-1622) en van Gent (1622-1657). Hij was een flinke zielenherder, een behendig diplomaat-politicus, een vurig bloemenminnaar, een milde mecenas, maar bovenal een ware menschenvriend. (Zie **Biographie Nationale** D25, blz. 614, **Antoine Triest**, door J. C. De Schrevel).

Betrekkelijk Mgr. Triest verwijzen wij nog naar onze artikels :

— **Een nieuw meesterwerk van Jeroom Duquesnoy, den Jongere**, in **Kunst**, 1935, nrs 8 en 9, blz. 191.

— **Een reeks portretten van Bisschop Triest naar Van Dijk**, in **Gentsche Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis**, III, blz. 115.

(3) Soort dagboek, in 't Latijn gesteld, dat, bij bijzondere ontleding, een kenschetsend licht zou kunnen werpen op het mecenaat van dezen grooten kerkvorst. Het wordt bewaard in het archief van het bisdom Gent.

(4) **MGR. BRACQ, Levensschets van Mgr. Triest**. (Onuitgegeven drukproef in bezit van den Heer Kanunnik van den Gheyn).

(5) Voorzaten en zijmagen (a) van Antoon Triest bezaten of bewoonden sedert 1521 de Heerlijkheid van Ouwegem. Zij voerden den titel van Heeren van Ouwegem. Het kasteel was gelegen waar thans zich het «goed» bevindt van notaris Van der Eecken. In 1628 werd Nicolaas Triest, broeder van den bisschop, tot baron van Ouwegem verheven. Zijn domicilie was echter het ouderlijk kasteel te Beveren-Waas, (b) waarom Sanderus dit noemt «het kasteel van den Baenderheer van Auweghem» (Domus baronis d'Auweghem). (c) In 1682 verkocht de weduwe van Nicolaas' zoon Philips Emmanuel Triest, de baronie aan Antoon Alegambe (a).

(a) Onze genealogische gegevens werden getrokken uit **Annuaire de la Noblesse de Belgique**, Brussel, 1858, blz. 258.

(b) **RICHARD PIJPERS, 't Koninklijk Sebastiaansgilde te Beveren-Waas**,, blz. 107.

(c) **SANDERUS, Verheerlijkt Vlaandre**, 1735, D II, B IV, blz. 104 en 107 (plan van Beveren).

(6) **Collationes Gandavensis**, 1927, blz. 90-95.

(1) **MGR. BRACQ**, op. cit.

(2) **Biographie Nationale**, zie blz. 614, (2).

Uit één dier Gentsche vragenlijsten, die als bij toeval bewaard bleven, releveeren wij de volgende vraag : **Is er in de kerk een goed afgesloten doopplaats voorhanden ? en daarin een doopvont, voorzien van een sluitslot ? en wie bewaart den sleutel ?** (3) waaruit blijkt dat Bisschop Triest er op stond dat elke kerk o. a. een behoorlijke, wel toegeruste doopgelegenheid bezat. Was dit niet het geval voor Ouwegem ? Best mogelijk dan dat, in deze omstandigheden, de kerkvorst, die een geschenk wilde geven aan de kerk der gemeente, waar hij dikwijls te gast, hij zijn keus op dit kerksieraad gevestigd heeft.

De traditie van deze bisschoppelijke gift is evenwel verloren gegaan, evenals dit gebeurde met Triest's borstkruis, thans in bezit van de kerk te Loochristi (4). De oudste parochianen, volgens den Eerw. Heer Van de Guchte, gewezen onderpastoor te Ouwegem, verklaarden daarenboven niets af te weten van een nieuw geplaatste doopvont ten hunnen tijd en in de rekeningen, terugloopend tot 1803, is daaromtrent ook geen spoor van te vinden. Het laat voor ons geen twijfel over, dat het huidige doopbekken — mede zijn bijzonder stijlkarakter — wel degelijk nog het bisschoppelijk geschenk is.

En meteen nu achten wij het geschiedkundig feit, waarop het betrokken herbergopschrift gegriffeld zit, bepaald. Laten wij vooreerst nog opmerken dat de aangehaalde volksinterpretatie alleen slaat op het element **doopvont** in de benaming vevat, maar dat zij niet opheldert waarom men spreekt van de **Bisschopsvonte**. Onze uiteenzetting schijnt daar een antwoord op te kunnen geven. Of er wezenlijk, onder gezegde omstandigheden, op die plaats gedoopt werd, ontkennen wij niet, doch stemt ons meer dan twijfelachtig. Is deze traditie niet eerder het gereede product van een vruchtbare volksverbeelding ? Doch heeft soms de voorman, die het nieuwe kerksieraad transporteerde, bij de oude uitspanning stilgehouden ? Mogelijk. Zeker is het dan toch dat het zoo opvallend als vereerend gebaar (1) van den volksgeliefden bisschop, het hart en den geest der oude Ouwegemmers getroffen heeft, waardoor het achteraf aan een spitsvondigen «Bosch»-bewoner is ingevallen zijn herberg — vrij gelukkig — te doopen

(3) **Brevis informatio Status Ecclesiae**, 1623.

Tit. 2, 10: **An fit in Ecclesia baptisterium beni clausum, & in illo fons baptismalis serâ munitus, & quis servet clavem ?**

(In Hoogeschoolbibliotheek te Gent, *Les Evêques de Gand*, G 6044³³).

(4) **J. B. LAVAUT**, *La Croix pectorale de l'Evêque Triest* in *Messager des Sciences historiques*, 1867, blz. 354.

(1) Het is nog in dit feit dat sommige schrijvers een vermoeden vonden om aan Ouwegem de eer toe te kennen de bakermat te zijn van Antoon

In de Bisschopsvonte.

* * *

Ziehier nu de eigenlijke bisschopsvonte (fig. 2 vg. doopvont te Lier). Zij staat tegen den Westmuur van de kerk, in den rechter zijbeuk, waar een plek als baptisterium werd afgebakend, misschien op ingeving van den bisschop zelf, en, in elk geval, overeenkomstig zijn verlangen uitgedrukt in de aangehaalde vragenlijst.

De vloer, straalsgewijze met wit en zwart marmer ingelegd, maakt een halfronde stoep uit, waarop in het midden zich een roodmarmere, ronde doopvont, met koperen klokvormig deksel, bevindt. De kuip en het deksel zijn gegoddroneerd. De voet, betrekkelijk smal in verhouding tot het breede watervat, is vrij rijk van mouluren voorzien en eindigt op een kubieken blok. Het is, naar de algemeene vontbeschrijving van Reusens (1) een zuivere Renaissancevorm. Alhoewel zij tamelijk goed bewaard is, vertoont zij hier en daar kneuzingen door het gebruik en aanvretingen van den tijd.

De achtergrond — in den muur ingekapt — is ook een Renaissance decor, dat echter al zijn frischheid verloren heeft. Een paar gipsen rood gemarmerde zuilen, met basissen van steen en kapitelen van hout, dragen een houten entablement, waarvan de architraaf met witte rosacen is versierd. Tusschen beide zuilen is de muur beschilderd. De voorstelling is aangepast bij de bestemming van deze plaats : de H. Geest, onder de gedaante eener duif, zendt zijn bovennatuurlijk licht uit, terwijl een aantal gevleugelde engelenkopjes door het luchtruim fladderen. Het geheel is afgesloten door een gesmeed ijzeren hekken.

Naar onze opvatting is dit bescheiden, doch belangwekkend baptisterium één in opvatting en uitvoering. De centrale steen van den halfcirkelvormigen vloer is opmerkenswaardig van dezelfde marmersoort als de vont. Het geheel doet ons denken aan de **Nederdaling van den H. Geest** door **Jacob Van Oost**, den Oude, schilderstuk (1658) (2) dat hangt aan den Westmuur van den Noorderbeuk der kathedraal te Brugge.

RAY. MATTHIJS,

Triest. Zij interpreteerden dit als een bijzondere attentie van zijn Hoogerwaarde ten opzichte van zijn geboortedorp. **MGR. BRACQ**, op. cit. De onjuistheid hiervan wordt o. a. weerlegd door de opschriften van een portretten van dezen kerkvoogd, in de kapittelzaal te Gent bewaard :

1. **Antonius Triest, Wasian., ev. archid. 1610, Dec. Brug., bidemp 1616 Epus.**
2. **Ant. Triest, Wasian., ex. eps. Brug. 1620, VII Gand, ob. 28 Maii 1657, act. 81.**

(1) **Eléments d'Archéologie chrétienne**, Leuven, 1885, D II, blz. 580.

(2) **VERSCHELDE, Kathedraal van S. Salvator, Brugge, 1863, blz. 59.**

Ouwegem : Herberg, De Nieuwe Bisschopsvonte

Ouwegem : Kerk, de doopvont

De Reuzenfamilie van Gent

(naar een plaat (18e eeuw) berustend
in de Universiteitsbibliotheek, Gent)

DE REUZEN VAN GENT

Heeft Gent ooit reuzen gehad ? De vraag wordt gesteld, en een bepaald stellig antwoord schijnt, tot hiertoe, niet te kunnen worden gegeven.

Ik wist wel dat Dr. C. De Baere in zijn verhandeling «Onze Ommegangsreuzen» (1) op twee plaatsen het bepaald affirmeerde. Op bladzijde 8: «Daar was of daar is in Vlaanderen geen enkele stad of ze had of ze heeft nog haar reus. Ik zou kunnen opnoemen... in Oost-Vlaanderen: Aalst, Gent,» enz.; en op blz. 19: «De reus van Gent had omtrent dienzelfden tijd (1618) twee dochters en twee zonen», maar meer dan die bevestiging was niet te vinden, nergens den naam van die reuzen, en nog veel minder een afbeelding.

Ik had wel altijd gedacht dat het in de richting van den jaarlijkschen Ommegang was, die van uit de kerk der Paters Augustijnen naar de Heilige Bloedkapel op Akkergem ging, dat diende te worden gezocht, maar tot hiertoe leverde die «prospectie» niets op.

Het zal dan waarschijnlijk onze Gentsche folkloristen genoegen doen te vernemen dat die stelligheid thans is verworven, en dat wij ook een authentieke eigentijsche afbeelding van de reuzen hebben gevonden. En wel op een achttiendeeuwsche gravure. Te Ghent, bij d'Hoirs van Maximiliaan Graet, in den Engel, gedrukt en voorstellende den «Triumphanten Ommeganck, opgedragen aen den Seer Edele, Wijze, ende Voorzienige Heeren, mijn Heer den Hoogh. Bailliu, Voorschepenen, ende andere Heeren van het Migistraet (sic) der stede van GHENDT.

Uytghevoert bij het vermaert Collegie van de Eerw. P. P. Augustijnen, door de miltheyt van selve Heeren.»

En de «uytlegghinge» die de plaats vergezelt gaat dan verder:

«Goedtjonstige aensienders, bemerckt eerst en vooral dat in den Ommeganck uyt-ghebeeldt wordt den lof, ende waerheyt van het alderheyligste Sacrament der Autaers, met syne toe-behoorten, hetwelck in een ghedurigh vervolgh sal ghesien worden, soodat daer niet en sal verschijnen, oft heeft syne Bediedenis. Aensiet dan

(1) Dr. C. De Baere: «Onze Ommegangsreuzen». Verhandelingen uitgegeven door de Kath. Vl. Hoogeschooluitbreiding, nr 285. Standaard Boekhandel, Brussel. 1930.

Het Broodt der Enghelen.

Trompetters, trommels ende vendels maecken hiervan het beghin.»

Dan volgt de beschrijving en uitlegging van al de symbolen, waarna komt de verheerlijking van het Keizerlycke Huys van Oostenryck, zijne overwinning op de Turken, om te eindigen met de hulde aan den nieuwen Keizer Carolus de Tweede, als grave van Vlaanderen. En daarna, zoo gaat het bijschrift verder:

«Eyndelinghe, volgen de Reuse en de Reusinne met hunne vier kinderen, kostelyck gekleedt. Den Reuse met syne twee sonen bediedt de victorieuse leghermacht. De Reusinne met hare twee dochters bediedt de verheven grootheydt ende neer-komste van het Keyserlick Huys van Oostenryck, door en tot lof van het Alderheyligste Sacrament».

Ze sluiten dus den ommeganck. Ze staan links in den benedenhoek op de plaat. Hij, als een soort Turk met tulband en aigrette, en langen kamerrok. Zij, met haren waaier en een keurslijf à la Marie-Antoinette.

De figuren zijn, op de plaat, 9 cm. hoog voor Reus en Reuzin, de kinderen 5 1/2 en 5 cm., en de gewone stervelingen 2 1/2 cm.

En dat is nog niet alles. Midden in den stoet, verschijnen ook nog «twee Reusen-Mooren», die zoowat de grootte hebben van de reuzekinders. Dat maakt ineens acht authentieke Gentsche reuzen.

Iemand heeft op de plaat bijgeschreven XX Juni 1698. Dit is natuurlijk een vergissing. Karel de Tweede, die later als Oostenrijksch Keizer Frans de Eerste werd genoemd, volgde zijn broeder Leopold II in Maart 1792 op. De plaat moet dus dateeren van in de zomermaanden 1792. Want in November 1792, vielen de Franschen hier binnen. Ten ware dat ze te dateeren viel tusschen Maart 1793 - Juni 1794 toen de Oostenrijkers terug de meesters waren in 't land. Maar dat zal wel niet, want dan zou Carolus de Tweede, niet meer «den nieuwen» Keizer worden genoemd.

In alle geval, dit is verder te onderzoeken; maar het bestaan der reuzen in de 18e eeuw staat dus vast. Later meer daarover. Hierbij de konterfeitsels.

Jos. VERMEULEN.

ZANTEN

VOLKSRIJMPJES

Verzameld door Emiel GLAZEMAKERS te Blanden

(Vervolg)

- 42 Wie weet waar Willems wijfje woont ?
Willems wijfje woont wijt, wijt weg !
- 43 Janneken Verellen
Tien pond pellen.
Tien pond lood.
Morgen is Janneken ze verken dood.
- 44 Onze hond
Scheet een stront.
Raad ne keer
Van hoeveel pond ?
- 45 Jepper den tepper
Den hoogen toren
Hebt ge geen gat
Ik zal u een boren.
- 46 Op de groote met
Daar stond een boer met rapen
Hij stond er bij te gapen.
Hij kon ze niet verkoopen.
Allez, allez, allez !
Een pistolee
Een tas kaffee
En een half cenken wee.
- 47 Twaalf uren slaat de klok.
Dan komt d' oude met zijn stok
En maakt hij zijne ronde.
Dan gaan zijn handjes
Van klits klets op en af.
Dan gaan zijn voetjes
Van trip trop op en af.
O, de man van jaren dien ik zoo teer bemin !
O, de man van jaren dien ik zoo teer bemin !

- 48 Twee vliegen
Waren ons kind aan 't wiegen.
Twee slekken
Waren ons huis aan 't plekken.
Twee vorschen
Waren ons huis aan 't kuischen.
Twee krawaaien
Waren ons gras aan 't maaien.
Ik zal willen zien
Hoe ze 't kunnen maaien ?
- 49 Jaak, Jaak,
Hebt ge vaak ?
Gaat dan naar uw bed.
En als ge geen en hebt
Dan zijt ge dik en vet.
- 50 Er kwam een boer van Leuven ;
Van Leuven kwam een boer,
Hij kwam Marieke tegen,
Marieke zei : « Bonjour ! »
Bonjour mama ! Bonjour papa !
Bonjour Marieke ! Bomlala !
- 51 Er kwam ne boer van Laken ;
Van Laken kwam een boer
Met een bussel staken
Die hij naar zijn huisken voer :
Hoe heet zijn vra ?
Lange Jan
Hoe heet zijn va ?
Lange Mina.
Hoe heet het kind ?
Liezebetteke Snotvink.
- 52 Ik ken een liedje maar 't duurt niet lang ;
't Is er een van tingeling mijne kousenband.
Hebt g' al hooren spreken van een kalf ?
Mijn lieken dat is half.
Kent g' een trommel en een fluit ?
Mijn lieken dat is uit.

- 53 Op den steenweg ligt een blok,
Hij heeft er gelegen,
Hij ligt er nog.
Firma, farma Amsterdam.
Pif, paf
Bonnetteken af !
- 54 Te Mechelen lag een vischje dood ;
We zullen 't gaan begraven.
En al wie niet mee te lijk en komt
Die moeten de kosten betalen.
Firma, farma, Amsterdam.
Pif, paf
Bonnetteken af !
- 55 Daar was een slek
Met een mommebakkes aan,
Zij frette aan mijnen selder.
Zij viel op hare knie
En vroeg pardon
Van ferre londie
- Van ferre london.
Zeg, mijn lief beestje, sta op,
Dat is geen zie (r)
Borabie
Do, re, mi. fa, sol
Van ferre forie,
Bonne amie !
- 56 Verlegen zijn
Ik weet wat gij van mij denkt !
Dat ik verlegen ben,
Omdat hier zooveel heeren en damen zijn
Die ik niet ken !
Beschaamd ben ik niet en waarom dat !
Ik heb geen kwaad gedaan
Ons moeder zegt : die niets misdoet
Moet nooit verlegen staan !
57. A, B, C,
Dikke pap eet ik mee ;

De dunne laat ik staan !
Meester, mag 'k naar huis toe gaan ;
'k Heb zoo lang mijn best gedaan
Met lezen en met schrijven.
De meester begon te kijken.
Hoe harder dat de meester keef
Hoe beter dat mijn penneken schreef.

- 58 Hé, hée, hé,
Filleke portemonnee !
Leg uw peperkoeksken nee(r)
En brengt uw censkens mee !
- 59 Ha, ha, ha
Ons voetjes hebben ka !
De stoof die wilt niet brannen
En de rook komt uit de scha !
- 60 Als onze pee
Kleermaker dee
Stak hij met zijn naaldeke (bis)
Als onze pee
Kleermaker dee
Stak hij met ze naaldeke
Een kotje dee.
- 61 Peperbolleken kwam ik tegen
Met een baard zoo grijs als vlas.
Ach wie zou het durven zeggen,
Dat dit Peperbolleken was !
- 62 O, Heer, wat heb ik U misdaan
Dat ik in uwen schoonen hemel niet mag gaan !
Ik heb U komen aanroepen
Met zeven kerkeboeken
En ik ben nooit de kerk uitgegaan
Zonder duizend kruisen op mijn borst te slaan.
Ik zit met raderidera
Tralala.
- 63 Zand, zand,
Schoone witte zand,

Vijftien cent de mand
En doet er dan nog een solleken bij
Dan is de rand voor mij

64 Popke, ge moet mijn deur uitgaan ;
Ge moet maar recht naar boven gaan.
Popke wit, Popke zwat,
Popke van de rosse voddemat.

65 Trees Pikkebees,
Ons moeder heeft mij geslagen,
Ik kost het niet verdragen
Met ne stok op mijn kop.
Ik kroop onder een oerhelken
Ik kreeg op mijn toefelken
Ik kroop onder een koolblad
Ik kreeg op mijn bloot gat.

66 Mieken en Janneken zaten
In den oven
Zij hadden hunne zakken
Vol assche gestoken.
Mieken zong
Janneken sprong.
Potvermille dat hun dat gonk.

67 De oude, oude ezel,
Zijn ooren zijn zoo lang !
Wat gaan we den ezel geven
Den heelen winter lang ?
Hooitje, strooitje ?
Peerdeke van mijn hooitje !
Ja, ja mijn karre kan niet voort... Ju.

68 Sinterklaas komt door de brug
Met een bult op zijnen rug,
Met zijn grooten zwarten knecht.
Zijne breede mantelvouwen
Staan van 't speelgoed stijf en recht.
Kinderkens, legt wat hooi in 't mandje
Dan zal 't paardje blijde zijn !

Kinderkens, wet maar uwe tandjes
Want 't zal morgen kermis zijn.

- 69 Boerken Van Tichelen
Kan niet wiggelen
Kan niet waggelen
Kan niet staan.
- 70 Van mijn beentje
Eén, ik stiet met mijn beentje tegen een steentje;
Twee, dat deed mijn beentje wee ;
Drie, 'k viel juist op mijne knie ;
Vier, toen kwam de dokter hier ;
Vijf, dan stond mijn beentje stijf ;
Zes, toen kwam de dokter met zijn mes ;
Zeven, dan heeft hij zelf geschreven ;
Acht, ik schreide heel den nacht ;
Negen, dan heb ik spijt gekregen ;
Tien, 'k zal beter voor me zien.
- 71 Janneke schrijntje
Had een konijntje ;
't Was een konijntje
Niet al te groot.
's Morgens lag 't konijntje
In zijn hoksken dood.
- 72 Als ik jong was,
Was ik schoon
Schoon dikke Fiene,
Schoon dikke Fiene !
Als ik jong was
Was ik schoon,
Schoon dikke Tiene
Mijn patroon.
- 73 Onder de piano staat een pint ;
Al wie er van drinkt... stinkt.
Gij zijt er aan en ik er af.
- 74 Mijn vader heeft gevraagd hoeveel
jaren dat ik ben : 1, 2, 3, 4, 5, 6,
7, 8, 9, 10.

- 75 Ons Lief Vrouwken heeft een hemdeken aan !
Hoeveel knopjes staan er aan ?
Zeven !
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.
- 76 Mina ging eens naar den bakker
Om een brood.
Ze mocht een koekje kiezen :
Wit of rood ?
Heeft dit meisje wel een rood ?
- 77 Ik heb een jasken gekocht
Voor naar huis toe te gaan.
Ze heeft gezegd,
Ze heeft gedaan
Voor naar huis toe te gaan
Springt, springt
Sprinkt er in.
Uit, springt,
Springt er uit.
- 78 Ik heb een klein, klein spiegelken gevonden ;
Ik heb het aan mijn herteken gebonden.
Juffrouw Marie draai u rond in de ronde.
- 79 Mijn vader heeft een tonneken met
bier gekocht ! Hoeveel pintjes gaan er in ?
Over de tien of over de twintig ?
(Een der spelers zegt het getal)
- 80 Een... brak zijn been.
Twee... zet het aaneen.
Drij... stond er bij.
Vier... ging op zwier.
Vijf... sloeg zijn wijf.
Zes... ging naar de mes.
Zeven... was thuis gebleven.
Acht... stond op de wacht.
Negen... kwam hem tegen.
Tien... had het gezien.
81. In de Mei
Legt elk vogelken een ei.

- 82 Lange, lange zwikzwak,
Korte, korte dikzak,
Vier rozekransen,
Twee poppen die gaan dansen,
En daarbij een potteken vet
Dat ik op zijn koppeken zet.
- 83 'k Ging in een stalleken ;
'k Zag een bromballeken,
'k Stak het in mijn mond ;
Het was een pure stront.
- 84 En gij zult er aan zijn ;
Maar ge moogt niet kwaad zijn,
Voor dat spel dat wij gaan spelen.
a, b af en er aan
- 85 Hinke, pinke, berkenhout ;
Is er iemand nog zoo stout
Van te zeggen of ik lieg,
Wilde wedden voor een vlieg ;
Wilde wedden voor een zwaan
Dat er vijf en twintig streepjes staan.
A, b, af en er aan.
- 86 Holleke, bolleke,
Ra fa solleken,
Holleke, bolleke, knol.
- 87 Kap,
Een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht,
negen, tien.
Al wie niet weggestopt is, is gezien !
- 88 Bertha van Pier,
De boter is dier,
De kees is plat ;
Wat is me dat !
- 89 Moeder doet de stoof in brand
Met petrool (3 keeren).

- 90 En van de roze, roze, ras
En van de keuken komt een plas.
Van a één, van a twee, van a drie.
Va, monsieur, comme ça
Ja, mijnheer, c'est ça.
Linker been, rechter been
d'Armen overeen.
Het meisje keert zich om,
Het keert zich weder om.
Gaat maar weg,
Valsche kameraden,
Gaat maar weg.
Komt langs hier,
Goede kameraden,
Komt langs hier.
- 91 Sjip, sjap, sjeeren,
Is de emmer nog niet vol.
Wischhoutboom (2 keeren)
Vijgeschijter (2 keeren)
Bravo !
- 92 (De kinderen gaan iets halen in den kelder.)
— Moeder, daar zit een dief in de kelder !
— Neen, 't is vader zijnen jas.
— Ja, 't is een dief ; kom dan mee zien !
(Moeder gaat mee en ziet den dief.)
— Wat komt gij hier doen ?
— Ketels maken.
— Wat doet gij met die ketels ?
— Eieren in koken.
— Wat doet gij met die eieren ?
— Gansch opeten.
— Wat doet gij met de schelpen ?
— Mesjes maken.
— Wat doet gij met de mesjes ?
— Al de kinderen den kop afsnijden.

(De dief loopt achter de kinderen ; deze loopen naar moeder. Als de kinderen moeder vast hebben mag de dief hun niets meer doen.)

- 93 Mieken waar gaat gij henen ?
 Water halen
 Wat doet gij met dat water ?
 Soepken maken.
 Wat doet gij in dat soepken ?
 Zout en peper.
 Wat doet gij nog daarbij ?
 Dikke boonen
 Waarvoor voegt gij dat bij ?
 Voor te smaken.
 Mogen wij dan komen eten ?
 Zeker, kindren.
 Zult gij ons komen roepen ?
 En waarom niet !
 Hoe zult gij ons roepen ?
 't Soepken staat gereed.
 Komt met uwen lepel en eet.
- 94 Mademoiselle had een kind gekocht ;
 't Was geboren in een koffiepote.
 't Was gedoopt in een lepel soep.
 't Was van Mieke peperkoek.
- 95 Karolien zat achter de gril ;
 Wat deed ze daar ?
 Ze kamde heur haar ;
 Ze waschte heur polleken ;
 Ze droogde ze af ;
 Ze stak z' in haar zij
 En knielde er bij ;
 Zij stond weer op
 En kreeg den bal op heuren kop.
- 96 — Ik kom van verre landen
 Mejuf, mejuf, mejufferken !
 Ik kom van verre landen
 Mejufferken !
 — Wat hebt ge daar geladen?
 — Een mandeken met rozen.
 — Aan wie zult gij dat geven ?
 — Aan al mijn naaste geburen.
 — Wie zijn uw naaste geburen.

- Degene die ik kiezen zal.
- Wie zult gij daaruit kiezen ?
- Marieke zal ik kiezen,
Pak ze dan maar mee
En trek er mee van deur.

- 97 Achter de gordijn
Stond een flesch wijn ;
Ik dronk ze uit ;
Ik waschte mijn pollekens ;
Ik droogde ze af ;
Ik stak ze een keer onder mijn zij
En ik knielde er bij.
- 98 Altijd soep, en nooit geen vleesch,
't Kan niet blijven duren. (2 maal)
Altijd soep en nooit geen vleesch
't Kan niet blijven duren
Want de boer is maar een beest.
- 99 Star in de lucht is koprendraad,
Trek met 't koordeken dat 't over gaat !
- 100 Haze door de glaze
Brengt de duifjes eten mee.
-

INHOUDSTAFEL

XIVe Jaargang 1939

A. — OPSTELLEN VAN ALGEMEENEN AARD.

<i>Uit de herinneringen van Nonkel Selmus</i>	
Prof. Dr Paul De Keyser	1
<i>Folklore uit Oudenburg en omliggende</i>	
Maurits Gysseling	9
<i>Een onopgemerkt « Spreekwoord » van Bruegel</i>	
Adv. Jos. Vermeulen	76
<i>De Steenen Brooden van de Sint Nikolaaskerk te Gent</i>	
Prof. Dr Paul De Keyser	85
<i>De boerenkleedij in Oost-Vlaanderen : Erpe en Selzate</i>	
Lic. Mary Van de Waal	111
<i>De laatste wetten van het Wenemaershospitaal te Gent</i>	
Elza Foncke	124
<i>Wondergeneesmiddelen</i>	
Apotheker E. Alleman	163
<i>Traditioneele gebruiken : Strooi en Zaaigeld</i>	
René Ladrière	164
<i>Vertelsels, Sagen en Sprookjes</i>	
Cyriel De Vuyst	165
<i>Kerkpatronen en Bedevaartplaatsen in Vlaanderen</i>	
J. Vermeulen	193
<i>Een paar Gentsche gezegden nader omschreven</i>	
Lievevrouw-Coopman	226
<i>Sprokkels uit den « Bosch » van Ourwegem</i>	
R. Matthys	239
<i>De Reuzen van Gent</i>	
Adv. Jos. Vermeulen	245

B. — ZANTEN.

<i>Westvlaamsche Zanten : Kinderrijmpjes uit Meenen</i>	
Adv. Jos. Vermeulen	81
<i>Gentsche typen : De Burgemeester van 't Ziekliën</i>	
Emile Andelhof	136
<i>Uit den Woordenschat der Gentsche kleermakers</i>	
Adv. Jos. Vermeulen	153
<i>Volksrijmpjes verzameld door Emiel Glazemakers</i>	184
<i>Volksrijmpjes verzameld door Emiel Glazemakers</i>	247

C. — ILLUSTRATIES.

<i>Oudenburg : Toegangspoort tot de abdijhoeve van binnen uit gezien</i>	74b
<i>Oudenburg : Abdijhoeve : Neerhof met duiventoren</i>	74b
<i>Oudenburg : Kortwoonst</i>	74c
<i>Oudenburg : De z.g. Friesche hoeve</i>	74c
<i>Oudenburg : Plattegrond der gemeente</i>	74d
<i>Oudenburg en omstreken met plaats van herkomst van de behandelde folklore</i>	74e
<i>De Pronkkast met de Steenen brooden en het beeld van St Pharäldis te Steenokkerzeel</i>	86b
<i>Het Altaar met de Steenen brooden zooals ze vroeger opgesteld werden in St Niklaaskerk te Gent</i>	86c
<i>De naast elkaar liggende Steenen brooden in St Niklaaskerk te Gent</i>	86d
<i>Erpe: Gouden sieraden</i>	114b
<i>Erpe: Roode neusdoeken met witte bloemen</i>	114c
<i>Erpe: Vrouw in weekdracht en vrouw in Zondagsche kleedij</i>	114d
<i>Erpe: Kleederdracht (teekeningen)</i>	120
<i>Erpe: Kleederdracht (teekeningen)</i>	121
<i>Selzate: Kleederdracht (teekeningen)</i>	122
<i>Selzate: Kleederdracht (teekeningen)</i>	123
<i>De Burgemeester van 't Ziekliën</i>	146
<i>Ouwegem: Herberg: De Nieuwe Bisschopsvonte</i>	244b
<i>Ouwegem: Kerk, de doopvont</i>	244b
<i>De Reuzenfamilie van Gent. — (Naar een plaat (18de eeuw) berustend in de Universiteitsbibliotheek, Gent)</i>	244c

D. — ALLERLEI.

Folkloristisch leven :

Grootsche Volksfeesten in Croatië

Prof. Dr. F. Olbrechts

77

Verlag Algemeene Vergadering 4 December 1938

Lod. Verloot

154

Onze Vlaamsche Folkloristen : I. Pieter Vanden Broeck

Fern. Van Es

178

E. — BOEKBESPREKING.

Juwel Filliaert : De Dood van Nieuipoort

P. D. K.

82

J. A. Jolles : De schuttersgilden en schutterijen in Limburg

P. D. K.

83

F. — PERSONALIA.

Gouden bruiloft Mevr. en Mijnh. Karei Trefois-Massy

159